

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ISTORIJOS FAKULTETAS
ISTORIJOS TEORIJOS IR KULTŪROS ISTORIJOS KATEDRA

PAVELDOSAUGOS MAGISTRO STUDIJŲ II KURSO STUDENTĖ
INDRA OKAITĖ

Magistro darbas

**EUROPOS PAVELDO DIENŲ ISTORIJA IR RAIDA
LIETUVOJE**

Darbo vadovė:
dr. I. Vaišvilaitė

Vilnius
2007

TURINYS

I. ĮVADAS	3
II. EUROPOS PAVELDO DIENOS: KILMĖ, ISTORIJA, FORMOS	6
III. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE: ISTORIJA (RENGĖJAI, IŠLAIDOS, DALYVIAI, TEMOS, FORMOS), TIKSLAI	9
IV. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE IR VISUOMENĖ: SKLAIDA, DALYVAVIMAS, VISUOMENĖ IR PROFESIONALAI	13
1. EUROPOS PAVELDO DIENOS: 1995 – 1997 METAI	13
1.1 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1995 „ANKSTYVOJI MŪRO STATYBA VILNIUJE“	14
1.2 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1996 „ISTORINIŲ PAMINKLŲ PRITAIKYMAS“	15
1.3 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1997 „DVARAI IR RŪMAI LIETUVOJE“	16
2. EUROPOS PAVELDO DIENOS: 1998 – 2006 METAI	18
2.1 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1998 „KULTŪROS VERTYBIŲ APSAUGA: PILIEČIAI, VISUOMENĖ, VALSTYBĖ“	20
2.2 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1999 „EUROPA: BENDRAS PALIKIMAS. ISTORINIAI PARKAI IR SODAI LIETUVOJE“	22
2.3 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2000 „EUROPA: BENDRAS PALIKIMAS. TECHNIKOS PAMINKLAI LIETUVOJE“	25
2.4 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2001 „GYNYBINIAI ĮTVIRTINIMAI LIETUVOJE“	27
2.5 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2002 „MEDINĖ ARCHITEKTŪRA LIETUVOJE“	29
2.6 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2003 „ISTORINIAI MIESTAI: SENA IR ŠIUOLAIKIŠKA“	31
2.7 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2004 „ŽYDŲ KULTŪROS PAVELDAS LIETUVOJE“	33
2.8 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2005 „EUROPA, BENDRAS PAVELDAS. KULTŪROS VERTYBĖS IR KULTŪRINIS TURIZMAS“	36
2.9 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2006 „EUROPA, BENDRAS PAVELDAS. IŠSAUGOKIME PRAEITĮ“	39
V. MOKSLEIVIŲ FOTOGRAFIJOS KONKURSAS “KULTŪROS PAVELDAS FOTOGRAFIJOJE”	43
VI. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE: ATEITIS, PERSPEKTYVOS, GALIMYBĖS ..	48
VII. IŠVADOS	49
VIII. SANTRUMPOS	50
IX. SANTRAUKA	51
X. SUMMARY	52
XI. NAUDOTA MEDŽIAGA:	54
1. ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	54
2. LITERATŪROS SĄRAŠAS	55
3. ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	55
XII. PRIEDAI	60

I. ĮVADAS

Temos aktualumas:

Kiekviena šalis savo istorinės raidos tėkmėje yra sukūrusi įvairių materialinių ir dvasinių vertybių. Išlikusios šios vertybės gali daug pasakyti apie vienos ar kitos šalies ir jos tautų istorinę raidą, laimėjimus ir praradimus.¹

Paveldo suvokimo visuomenėje labai mažai, tai neaktualu. Dažnai žmonės net nežino, kokia aplinka juos supa. Su paveldo objektais susiduriama kasdien, tačiau retas kuris į juos įsižiūri. Kultūros paveldo objektus reikia padaryti prieinamus ir vartojamus visuomenei. Juk paveldo išsaugojimas priklauso nuo to, kiek visuomenė jį pažįsta ir laiko savu. Būtinai visuomenės dalyvavimas kultūros paveldo apsaugoje – itin reikšminga ir aktuali tema šiuolaikinėje paveldosaugos sistemoje visame pasaulyje, tame tarpe ir Lietuvoje.

Todėl Europos Taryba², siekdama atskleisti įvairiakalbės ir įvairiatautės Europos kultūrinius bendrumus, o kartu išryškinti atskirų kultūrinių regionų ir konkrečių paminklų savitumą ir vertę, pritardama Prancūzijos iniciatyvai, kai 1984 metais visuomenė buvo kviečiama susipažinti su juos supančiais paveldo objektais, 1991 metais pradėjo „Europos paveldo dienų“ programą. Europos Sąjunga³ ją parėmė. 1993 metais Europos paveldo dienos (EPD) įvyko 21 šalyje. Paminklų lankymas buvo nemokamas, juose apsilankė maždaug 10 mln. žmonių. EPD renginiams populiarėjant, sukurta daugiau įvairių pateikimo formų – gausėjo klasikinės muzikos koncertų, rengiamų paminkluose ir primenančių istorinę menų sintezę. 1994 m. EPD buvo švenčiamos 24 šalyse, 1995 m. – jau 35, 1997 m. – 43 šalyse.

Tinkamai surengtos programos išryškino, kad iš tikrųjų visuomenė domisi paminklais, stengiasi juos pažinti, o svarbiausia, ieško asmenišką ryšio su istorinėmis kultūros vertybėmis. Kasmet Europos paveldo dienų renginiuose apsilanko daugiau kaip 15 mln. žiūrovų. Ir kiekvienais metais tas skaičius auga.

Vis dažniau visuomenė rodo iniciatyvą paveldo išsaugojime, dalyvauja įvairiuose seminaruose, konferencijose bei renginiuose, susijusiose su paveldu. Juk paveldas priklauso žmonėms, o valstybė ir

¹ Glemža J., Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas, Vilniaus dailės akademijos leidykla, Vilnius, 2002, p. 7

² Europos Taryba (ET) – tarptautinė tarpvyriausybė organizacija. Jos priimtų dokumentų veiksmas priklauso nuo dokumento paskirties, jo veikimas kiekvienoje šalyje fiksuojamas valstybės pasirašymu, o prisijungimas prie konvencijų ir analogiškų dokumentų patvirtinimas – dokumento ratifikavimu valstybės lygmeniu (Kultūros paveldo apsauga (Reglamentuojančių dokumentų rinkinys), Vilnius, 1998, p. 5).

³ Europos Sąjunga (ES) – dvidešimt septynių šalių ekonominė bei politinė sąjunga. 13-oje ES šalių galioja bendra valiuta – Eurais. Bendras Europos Sąjungos šalių gyventojų skaičius – 496 mln. // Europos sąjunga, http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_S%C4%85junga, (2007-0124)

specialistai – tik tarpininkai, saugojantys kultūros palikimą. Kultūros vertybių apsauga kyla būtent iš visuomenės reikmių bei interesų, tačiau nėra įmanoma apsieiti ir be valstybės dalyvavimo – atitinkamų įstatymų, priežiūros sistemų ir finansinės paramos.

Akivaizdus valstybės ir visuomenės tarpusavio bendradarbiavimo, supratimo ir abipusio pasitikėjimo poreikis siekiant įgyvendinti bendrus kultūros palikimo išsaugojimo bei globos tikslus. Tai ir norima parodyti Europos paveldo dienų programa, kurios idėja gimė 1984 metais Prancūzijoje. Prie bendrų Europos paveldo išsaugojimo tikslų 1995 – aisiais metais prisidėjo ir Lietuva. Čia Europos paveldo dienas ėmė rengti tuometinis Kultūros vertybių apsaugos departamentas.

Tyrimo objektas:

Visuomenės ir suinteresuotų organizacijų vaidmuo kultūros paveldo apsaugos procesuose pasitelkiant Europos paveldo dienų projektą.

Darbo naujumas:

Apie Europos paveldo dienas Lietuvoje yra informuojama internetinėje svetainėje *www.heritage.lt.*, taip pat spaudoje, bet EPD, kaip paveldosauginės veiklos, niekas nėra tyrinėjęs. Nesurinkta ir nesusisteminta ankstyvųjų EPD Lietuvoje medžiaga. Vieno darbo, kuris apibendrintų renginius, vykusius nuo 1995 metų, nėra. Tai pirmasis toks bandymas Lietuvoje.

Magistro darbo tikslas:

Magistro baigiamojo darbo tikslas – ištirti Europos paveldo dienų Lietuvoje raidą.

Magistro baigiamojo darbo uždaviniai :

- Aptarti Europos paveldo dienų kilmę;
- Išsiaiškinti Europos paveldo dienų Lietuvoje istoriją bei tikslus;
- Atlikti išsamią EPD Lietuvoje analizę nuo 1995 iki 2006 metų: kaip ši iniciatyva įsitvirtino Lietuvos paveldosaugoje;
- Aptarti EPD ateities galimybes bei perspektyvas

Magistro baigiamojo darbo metodai:

Darbe bus naudojamas lyginamasis metodas, kuris padės atskleisti Europos paveldo dienų programos praktinį įgyvendinimą.

Tyrimo metu bus atlikta mokslinės literatūros, norminių teisės aktų bei kitų šaltinių, padėsiančių atskleisti nagrinėjamą temą, analizė.

Šaltinių ir literatūros apžvalga:

Naudingiausia medžiaga apie EPD projektą yra saugoma Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos⁴ Tarptautiniame, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriuje⁵. Čia sukaupta ir suarchyvuota bylose pagrindinė EPD renginių informacija: renginių programos, reklaminiai lankstinukai ir plakatai, teritorinių padalinių, prisidedančių prie EPD organizavimo, pasiūlymai bei ataskaitos, KPD ataskaitos, programos išleistos knygos. Saugoma ir medžiaga, susijusi su užsienio šalių EPD, tačiau ji fragmentiška, labiau publicistinė, negu atskleidžianti organizacinę patirtį, todėl informatyviausia medžiaga apie kitų Europos šalių EPD – internetas, atskleidžiantis, jog svetur Europos paveldo dienų renginiais domimasi ištis labiau nei mūsų šalyje.

Periodiniai leidiniai (daugiausia laikraščiai) sudaro didelę dalį naudingos informacijos apie Europos paveldo dienų projektą. Jie saugomi Vilniaus universiteto Centrinėje bibliotekoje Laikraščių skyriuje bei KPD archyve.

Apie pirmąsias EPD Lietuvoje informacijos teikia tik to meto spauda. Bet ir čia tėra tik keletas straipsnių, pažyminių, kad tokios dienos vyksta, bet jos nėra detaliau aprašomos. Nei internetas, nei archyvai tokios informacijos nesuteikia.

Nuo 1999 – ujų metų pastebimas didesnis žiniasklaidos susidomėjimas Europos paveldo dienomis. Jau ne tik didžiuosiuose laikraščiuose, bet ir mažesniuose – regioniniuose – atsiranda pranešimai apie EPD. Tačiau spaudoje straipsniai labai konkretizuoti, kreipiamas dėmesys tik į tam tikro regiono renginius. Pati Europos paveldo dienų programa nėra aptariama.

Vienas svarbiausių šaltinių, susijusių su Europos paveldo dienų projektu, yra internetas. Tačiau jame galima rasti informacijos tik nuo 1998 – ujų metų. Apie ankstesnius trejetą metų čia nėra jokių duomenų. Bet medžiaga tik informatyvi – visuomenė informuojama apie vykstančius renginius, pasirodžiusias publikacijas. Nėra bendro EPD aptarimo, analizės – ką reiktų tobulinti, ko atsisakyti.

Nemažą vertę rašant šį darbą turėjo Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus vedėjo Alfredo Jomanto, kuris nuo 1998 metų yra ir EPD koordinatorius Lietuvoje, taip pat buvusios Kultūros vertybių apsaugos departamento direktorės Dianos Varnaitės bei atskirų paveldo visuomenininkų žodinė informacija.

⁴ Žiūrėti priedą Nr. 1

⁵ Žiūrėti priedą Nr. 4

II. EUROPOS PAVELDO DIENOS: KILMĖ, ISTORIJA, FORMOS

1 pav. Europos paveldo dienų vėliava

Idėja pradėti rengti paveldo dienas gimė Prancūzijoje dar 1984 metais ir jos iniciatorius buvo Prancūzijos kultūros ministras Jack Lang.⁶ Pirmąkart Prancūzija suorganizavo „Istorinių paminklų atvirų durų dieną“.⁷ Visuomenė buvo pakviesta išeiti į gatves ir susipažinti su savo miestais. Tada Paryžiaus ir kitų didmiesčių gyventojai įsitikino, kad jų žinios apie miestus – fragmentiškos, paviršutinės⁸. Žmonės nedaug žino ar visai nieko nežino apie tas vietas, kuriose gyvena ar dirba. Todėl ir buvo pasiūlyta papasakoti apie juos supančią istorinę aplinką.

Per keletą metų šis renginys išplito po daugelį vakarų Europos šalių ir pasidarė toks populiarus, jog nuo 1991 metų Europos Tarybai inicijavus ir parėmus Europos Sąjungai visoje Europoje imta rengti Europos paveldo dienos.⁹ Kiekvienais metais yra pasirenkama EPD sostinė, kurioje įvyksta pagrindinis pirmasis atidarymas. Kasmet ši sostinė būna vis kitas dalyvaujančiųjų valstybių miestas, renkamas atsitiktine tvarka, tačiau negalintis kartotis.

Europos Tarybos programa „Europos paveldo dienos“ bei vajas „Europa, bendras paveldas“ yra Europos Tarybos kryptis, kuria pabrėžiamas humaniškas kultūros paveldo apsaugos ir visuomenės dalyvavimo šiame procese principas. Neatsitiktinai ši programa yra pritraukusi net 47

⁶ 23rd Edition of European Heritage Days, http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=31843&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (2007-02-12)

⁷ European heritage days, <http://www.doorsopendays.org.uk/ehd.htm>, (2007-02-12)

⁸ Armonaitė L., Lietuva Europos paveldo žemėlapyje, *Lietuvos žinios*, 2006 m. rugsėjo 22 d., p. 9

⁹ Karūnienė M., Kviečia Europos paveldo dienos, *Tauragiškių balsas*, 2001 m. rugsėjo 20 d., p.3

šalis. Europos kultūros paveldas suvokiamas pačia plačiausia prasme. Čia tarpusavyje susiję kilnojamosios, nekilnojamosios ir dvasinės kultūros vertybės. Ši ET programa skirta pirmiausia kreipti tautas į savą kultūros paveldą, skatinanti pažinti jo ištakas ir kontekstą, suvokti jo vertę ir imtis jį puoselėti.

Rugsėjis ir „Europos paveldo dienos“ kasmet sukviečia milijonus europiečių iš naujo atrasti ir giliau pažinti kultūros paveldo objektus savo šalyje ir visame senajame kontinente. Ši programa įgavo neregėtus mastus ir populiarumą. Europos paveldo dienų renginiai suteikia progą apžiūrėti ne tik saugomų kultūros vertybių registre įrašytus paveldo objektus, bet ir tuos, kurie paprastai neprieinami visuomenei – yra privačių savininkų nuosavybe.

1994 metais Anglijoje buvo įteisintos Paveldo atvirų durų dienos, kaip priedas prie EPD.¹⁰ Pagrindinis tikslas – nemokamas muziejų ir kitų objektų, kurie yra neprieinami plačiajai visuomenei, lankymas. Paveldo atvirų durų dienos vyksta kiekvieną rugsėjo savaitgalį visoje Didžiojoje Britanijoje.

Labiausiai tikimasi Europos paveldo dienų programa sudominti moksleivius ir paakinti juos domėtis ir savo šalies kultūra, istorija ir kitų Europos šalių kultūros paveldu.¹¹ Ta proga Europos Taryba bendradarbiaudama su Katalonijos (Ispanija) kultūros paveldo specialistais rengia vaikų fotografijos konkursą „Kultūros paveldas fotografijoje“.¹² Tarptautinis vaikų fotografijos konkursas specialiai skirtas jaunimui, jis rengiamas nuo 1995 – ujų metų. 1998 – aisiais pirmą kartą konkurse dalyvavo ir Lietuvos jaunieji fotomenininkai.

Taip pat jaunimui skirta geriausio Europos paveldo dienų projekto premija, kurios vertė 2000 – aisiais metais buvo 6000 eurų. Konkurse dalyvauti gali visos jaunimo grupės, pateikusios europinį projektą, atitinkantį keliamus reikalavimus.¹³

Nuolatinis Europos paveldo dienų šūkis yra „Europa: bendras paveldas“, bet kiekvienų metų specifinę temą kiekviena šalis pasirenka pati, nepriklausomai nuo kitų valstybių pasirinktų temų. Temos gali sutapti.

EPD renginiais siekiama atskleisti, jog kiekvienos mūsų šalių kultūroje, idėjose ar tradicijose glūdi Europos civilizacijos ištakos, kad šios kultūros veikė viena kitą ir laikui bėgant persipynė, o giluminis jų pažinimas šiandien gali pagelbėti mums išvengti konfliktų ir skatina tarpkultūrinį ir tarpreliginį dialogą.

¹⁰ European heritage days, <http://www.heritageopendays.org.uk/ehd.shtml>, (2007-02-24)

¹¹ Osipova I., Europos paveldo dienos ir Žydų kultūros diena Joniškyje: Jonišio sinagogų komplekso Baltoji sinagoga tampa paveldo išsaugojimo ir pritaikymo kultūros renginiams pavyzdžiu, *Joniškis*, 2006 m. rugsėjo 1 d., p. 1

¹² Žiūrėti priedą Nr. 2

¹³ Žiūrėti p. 39

Ypač Europos paveldo dienų programoje akcentuojami šimtmečius trukę kultūriniai mainai tarp įvairių Europos šalių, kurie šiandien sudaro valstybių kultūros paveldą. Dvi svarbiausios Europos institucijos: Europos Taryba ir Europos Sąjunga yra nutarusios atkreipti dėmesį į bendrą Europos kultūros paveldą plačiąja prasme, turint galvoje gamtinį bei dvasinį jo aspektus, o ypač demokratinę jo dimensiją bei poreikį jį saugoti.

Kiekvienais metais vis daugiau organizacijų ir institucijų bei tūkstančiai savanorių prisideda prie didėjančio Europos paveldo dienų populiarumo mūsų kontinente. Kasmėt stengiamasi, kad kuo daugiau jaunų žmonių galėtų dalyvauti visuose Europos paveldo dienų renginiuose, savotiškame Europos kultūros paveldo paminėjime.¹⁴

Europos paveldo dienos – kiekvienų metų visos paveldosauginės veiklos atskirose Europos valstybėse rezultatas. Tai išpūdingas lankytojų ir dalyvių skaičiumi renginys, apimantis daugybę paveldo populiarinimo būdų. Pagrindinis jų – architektūrinio paveldo objektų lankymas. Besidomintys kultūros paveldu aplanko apie 30 000 objektų 47 šalyse. Lankytojų skaičius kiekvienais metais vis auga. Taip pat ta proga vyksta įvairūs koncertai, eksponuojamos fotografijų, dailės meno parodos, vyksta istorikų, architektų bei kitų meno žinovų disputai, pokalbių popietės.

¹⁴ European Photo Competition For Diversity (Students), <http://www.photocompetitions.com/2007/european-photo-competition-for-diversity-students/>, (2007-04-18)

III. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE: ISTORIJA (RENGĖJAI, IŠLAIDOS, DALYVIAI, TEMOS, FORMOS), TIKSLAI

Europos paveldo dienos Lietuvoje imtos rengti 1995 – aisiais metais. Ir tęsiasi jau 12 metų. Anksčiau prisidėti prie šio EPD projekto Lietuva neturėjo galimybės, kadangi Europos Tarybos nare tapo tik 1993 m. gegužės 14 d.¹⁵ O ir paveldosauginė veikla dar nebuvo pakankamai stabili po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo. Todėl tik 1995 – aisiais metais Lietuva įsijungia į bendrą Europos paveldo dienų organizavimo projektą. 2007 metais EPD vyks jau tryliktus metus.

Kasmet EPD organizatoriai Lietuvoje – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, o tiksliau KPD Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius, pakviečia visuomenę apsilankyti 50 – 60 kultūros paveldo objektų visoje Lietuvoje. 2006 metai buvo pirmieji, kai EPD programą mūsų šalyje organizavo ne tik Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, bet ir visų miestų bei rajonų savivaldybės. Tai labai gera praktika, teikianti laisvę pasireikšti savivaldybėms, paliekanti KPD tik koordinuojamąją paskirtį.

2006 m. EPD rengėjai laukė svarbaus valstybinių institucijų požiūrio lūžio: kad kultūros paveldo sklaidos organizavimas kaimuose, miesteliuose ir miestuose nebebus tik Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos darbuotojų reikalas. Siekė, kad miestų bei rajonų savivaldybių specialistai, vietos muziejai, vietos šviesuomenė, nevyriausybinės organizacijos, mokytojai ir mokyklos nuoširdžiai ir suinteresuotai įsitrauktų į savo krašto kultūros turtų garsinimą ir puoselėjimą; tai bandyta įgyvendinti bendradarbiaujant su savivaldybių atstovais – 2006 m. spalio 4 d. KPD pakvietė Lietuvos miestų ir rajonų merus, savivaldybių administracijų pareigūnus, paveldosaugininkus bei organizacijų, dirbančių su vietos valdžia, atstovus į seminarą „Kultūros keliai ir kultūrinis turizmas“.

Tačiau iki bendradarbiavimo tarp Kultūros paveldo Departamento ir kitų atsakingų asmenų paveldo apsaugoje dar labai ilgas kelias, nes, nors savivaldybės nuo praėjusių metų ir ėmė kartu su KPD organizuoti Europos paveldo dienas, jų pastangos yra labai paviršutiniškos. Tai įrodė ir susidomėjimas surengtu seminaru: tik iš kai kurių savivaldybių atvyko daugiau nei vienas atstovas. Savivaldybių darbuotojai dar kratosi organizacinių funkcijų ir didžiausią darbą bando palikti Departamentui. Savivaldybėms bei kitoms už kultūros paveldą atsakingoms organizacijoms EPD renginių planavimas turėtų tapti paskata kruopščiau saugoti ir puoselėti Lietuvos kultūros paveldą, integruojant jį į Europos kultūrinio paveldo informacinius srautus, skatinant kultūrinį turizmą.

¹⁵ ET, <http://www.socmin.lt/index.php?-140315802>, (2007-03-02)

Europos paveldo dienų projektui Lietuvoje pirmiesiems trejiems metams buvo skiriama vidutiniškai 15 tūkstančių litų iš Lietuvos valstybės biudžeto.¹⁶ Nuo 1998 – ujų metų organizacinėms išlaidoms biudžetas buvo padidintas – apie 60 tūkstančių litų. Pastaruosius keletą metų EPD reikmėms teikiama 120 tūkstančių litų.

2006 metais dalis savivaldybių ir nevyriausybinų organizacijų jų pačių iniciatyva pasinaudojo valstybės biudžeto lėšomis, skirtomis kultūros paveldo populiarinimui, parengė ir pateikė edukacinius, kultūros paveldo pažinimo projektus pagal naują Kultūros paveldo departamento Nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo programą.¹⁷ Tai svarus materialus motyvas, įgalinantis bendradarbiauti ir kartu siekti bendro tikslo – kultūros paveldo išsaugojimo.

Kiekvienais metais pastebimas intensyvesnis domėjimas renginiais, kasmet vis didesnis ratas įvairių specialistų, muziejininkų, archyvarų, savivaldybių darbuotojų, ypač paminklotvarkininkų įsitraukia į Europos paveldo dienų rengimą. Todėl EPD Lietuvoje vyksta ne vieną, kaip kitur, o du savaitgalius.¹⁸ Tačiau tai gali būti ženklas, jog Lietuvos paminklosaugininkai nesugeba susisteminti visų savo užmojų, ir tai, ką būtų galima padaryti per vieną savaitę, – kitų valstybių patirtis – įgyvendina per dvi. Todėl reikėtų aiškiai sudėlioti prioritetus, naudingai paskirstant organizacinius darbus atsakingoms instancijoms ir maksimaliai išnaudojant laiką bei turimas lėšas.

Nuo 1995 metų iki 2000 – ujų Lietuvos Europos paveldo dienų renginiuose buvo apsiribojama skaitomais pranešimais, parodų ekspozicijomis ir koncertais. Tačiau 2006 – ieji metai buvo septinti, kai šie renginiai vyko pagal Kultūros paveldo departamento pasiūlytas temas.¹⁹ Kiekvienais metais organizatoriai parenka vis kitokią temą, dažniausiai aktualią būtent konkrečioms metams. Tai yra pagrindinis kriterijus svarstant tematiką. Dar atsižvelgiama į tai, kiek konkrečiai temai yra įmanoma pristatyti paveldo objektų. Jau buvo paliestos svarbios Lietuvos paveldui temos: dvarai ir rūmai, istoriniai parkai ir sodai, technikos paveldas, žydų paveldas Lietuvoje ir kitos. Departamentas taip pat nustato kas turi būti pristatyta ar parodyta visuomenei EPD renginių metu.

KPD bendradarbiavimas su užsienio specialistais iš Europos kultūros kelių instituto (EKKI)²⁰ prasidėjo 2001 metais, kai Kultūros vertybių apsaugos departamento kvietimu Lietuvoje lankėsi ekspertų grupė, kuri padėjo įvertinti dabartinę Lietuvos istorinių sodų bei parkų būklę. Jau septynerius

¹⁶ Anot tuometinio EPD koordinatoriaus architekto Gedimino Rutkausko, 1995 – ujų metų renginys Departamentui kainavo 15 000 litų Žiūrėti priedą Nr.

¹⁷ Riklienė D., Europos paveldo dienos ir tarptautinė konferencija „Tolesnė ekologinio turizmo plėtra Šešupės euroregione“, *Valsčius*, 2006 m. spalio 3 d., p. 5

¹⁸ Armonaitė L., Lietuva Europos paveldo žemėlapyje, *Lietuvos žinios*, 2006 m. rugsėjo 22 d., p. 9

¹⁹ Plastinina B., Paveldo dienos kviečia į Renavą, *Santarvė*, 2006 m. rugsėjo 23 d., p. 6

²⁰ Cultural routes and landscapes, a common heritage of Europe, http://www.culture-routes.lu/php/fo_index.php?lng=en, (2007-03-27)

metus į Lietuvą atvyksta paveldo ekspertai, suteikiantys vertingos informacijos apie kitų Europos šalių paveldo dienų tradicijas, EPD koordinatorius Lietuvoje pasidalina savo patirtimi organizuojant paveldo dienas.

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos šalyse, Europos paveldo dienos tapo daugybę renginių jungiančiu projektu: vyksta seminarai ir tarptautinės konferencijos, organizuojami koncertai bei kitokie kultūriniai vakarai visuomenei, kiekvienais metais rengiamas Europos Tarybos inicijuotas paveldo saugojimui skirtas jaunimo fotografijų konkurso nacionalinis turas²¹, visuomenė vis aktyviau dalyvauja renginiuose, išsamiau supažindinančiuose su paveldo saugojimu.

Susistemintus turimą bei surinktą medžiagą konkrečiomis Europos paveldo dienų temomis, yra išleistas keletas knygų su straipsnių rinkiniais, sumontuoti filmai, kurie išleisti DVD formatu. Už jų pasirodymą yra atsakingas EPD organizatorius – Kultūros paveldo departamentas. Plačiau jie bus aptarti darbo eigoje.

Pergalingas dar gana laukinės rinkos ekonomikos žygis per Lietuvą dažnai kultūros paveldui kelia ne mažesnę grėsmę negu giliai įsišaknijusios nuo savo krašto ir kultūros atkirto *homo sovieticus* nuostatos. Pinigingas ir dėl to įtakingas naujasis savininkas be istorinės – kultūrinės sąmonės mūsų dienomis dažnai tampa karčia mecenatystės tradicijos, dar gyvos mūsų istorinėje atmintyje, parodija.²² Kitose Europos valstybėse jau tapo tradicija, jog EPD metu savininkai, privatizavę vieną ar kitą kultūros vertybę, patys yra suinteresuoti ją pristatyti visuomenei. Valdytojai paruošia projektus, juos teikia patvirtinti atsakingoms instancijoms ir tada kviečia visus norinčius nustatytu laiku apsilankyti jų valdose ir susipažinti su paveldo objektu. Pas mus tokia praktika nėra taikoma. Todėl vienas pagrindinių organizacinių uždavinių yra skatinti privačių kultūros vertybių savininkus suvokti objektų nedalomą reikšmę plačiajai visuomenei.

Todėl pagrindinis Europos paveldo dienų tikslas, kaip ir kitur, taip ir Lietuvoje, yra priartinti piliečius prie kultūros paveldo, jį aktualizuoti, skatinti domėtis juo ir pažinti²³; suteikti visuomenei galimybę apsilankyti kultūros vertybėse nemokamai, ypač tuose objektuose, kurie paprastai yra uždari ir visuomenė negali juose laisvai lankytis.

Taip pat vienas pagrindinių tikslų yra žadinti piliečių kolektyvinę atmintį, perduodant ateinančioms kartoms mokėjimą dirbti su paveldo vertybėmis, ypač pabrėžiant kultūros vertybių apsaugos mokomąją ir auklėjamąją funkciją. Taigi, paveldo apsauga yra bendravimo, tarpusavio pagarbos, tolerancijos ir tarpusavio supratimo priemonė, besiremianti poreikiu išsaugoti kultūros

²¹ Kėdainiuose – Europos paveldo dienos, *Rinkos aikštė*, 2006 m. rugsėjo 11 d., p. 1-2

²² Paulauskaitė K., „Europos paveldo dienos 2006“. Renginiai Plungės rajone, *Plungės žinios*, 2006 m. rugsėjo 15 d., p. 4

²³ Razgus E., Europos paveldo dienos, *Mūsų žodis*, 2001 m. rugsėjo 28 d., Nr 77, p. 1

vertybes ateities kartoms.²⁴ Laikantis tokios nuostatos kultūriniai mainai su kitomis šalimis sudaro galimybes stiprinti kultūros paveldo apsaugą, nes taip šalia esantis paveldas atsiduria tarptautiniame kontekste.

Vienas iš EPD tikslų Lietuvoje yra europinė patirtis, kurią Kultūros paveldo departamentas, bendradarbiaudamas su kolegomis iš kitų Europos valstybių, jau keletą metų bando perteikti Lietuvos savivaldybių specialistams Europos paveldo dienų metu, kad šie suvoktų savo indėlio EPD organizavime svarbą. Nuo 2006 – ūjų pagaliau imama šį tikslą įgyvendinti.

Tačiau svarbiausias Europos kultūros dienų tikslas, nes tik pasiekę jo, priartėsime ir prie kitų, yra nepaliaujamai budinti istorinę – kultūrinę savimonę ir atstatyti gyvą, suinteresuotą ryšį su tuo, ką vadiname kultūriniu paveldu, – šimtmečiais čia gyvenusių ir kūrusių žmonių – mūsų protėvių – įvairialypės veiklos tikroju palikimu, kuris mūsų kraštą daro tokį, koks jis yra.²⁵

Europos paveldo dienos yra neatrastų, neatpažintų dalykų parodymas, ir parodyti reikia ne šiaip sau vertybę, bet rodyti tai, ką atrado profesionalai, ir ką jie padarė, ką mes sukūrėme saugant tai. EPD tikslas turėtų būti atskleisti kaip tai įgyvendinama, kaip ta vertybė saugoma, kaip ji galbūt kito laikui bėgant. Leisti suvokti, kiek mes daug praradę ir kiek dar reikia tobulėti, kad bent dalį iš to kas prarasta atstatyti, atkurti teisingai, nesugadinant.

²⁴ Išsaugokime praeitį, *Naujienos*, 2006 m. rugsėjo 21 d., p. 6

²⁵ EPD 2005 pristatymas, <http://www.heritage.lt/epd/2005/EPD2005.htm>, (2007-01-22)

IV. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE IR VISUOMENĖ: SKLAIDA, DALYVAVIMAS, VISUOMENĖ IR PROFESIONALAI

Kadangi apie pirmuosius trejus metus nuo 1995 – ujų iki 1997 – ujų informacijos yra labai nedaug, o apie visus likusius buvo surinkta pakankamai daug, todėl šita darbo dalis bus padalinta į dvi. Apie vėlesnes Europos paveldo dienas (nuo 1998 – ujų iki 2006 – ujų metų) darbe bus kalbama kur kas plačiau.

1. EUROPOS PAVELDO DIENOS: 1995 – 1997 METAI

Pirmosios paveldo dienos buvo nukreiptos į pačius restauratorius – kad patys pasižiūrėtų, pakalbėtų, padiskutuotų. Tai buvo aidas į tuos žmones, kurie iš tikro rūpinasi paveldu. Nenorėta parodyti kiek mes turime daug paveldo objektų (tai propaguojama vėlesnėse paveldo dienose), bet bandyta suvokti, kaip jis naikinamas, priversti pagalvoti, o ką patys darome, kad jį išsaugotumėme.

Ankstesnėse dienose buvo tikslas susižadinti patiems darbuotojams paveldo srityje, tiems, kurie dirbo su paveldu – pamatyti, kaip yra tvarkomasi su juo iš vidaus, palyginti su Vakaruose vykstančiomis EPD.

Pažintis su paminklais 1995 – 1997 metais palydima muzikine programa, kuri neturi nieko bendro su paveldo dienų tema – koncentruojamasi ties baroku. 1995 m. buvo įsteigta pelno nesiekianti organizacija „Baroko kelias Lietuvoje“²⁶, kuri susijusi su programa – „Kultūros keliai“²⁷. Šios organizacijos pagrindinis tikslas buvo realizuoti visus su „Baroko kelio“ projektu susijusius renginius. Todėl Europos paveldo dienų metu ir buvo bandoma juos „prastumti“ – vyko muzikiniai vakarai su barokine muzika.

Pagrindiniai 1995 – 1997 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje skirtumai nuo vėlesniųjų EPD:

- EPD koordinavo tada KVAD vyriausiasis architektas, dabartinis Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros (VSAA) direktorius Gediminas Rutkauskas.

²⁶ Liutkus V., Kultūros keliai: Strasbūras – Lietuva, http://216.239.59.104/search?q=cache:dkhn90RokYQJ:www.etib.lt/site_files/Lietuvos%2520narystei%25205/Liutkus.doc+Baroko+kelias+Lietuvoje&hl=lt&ct=clnk&cd=2&gl=lt, (2007-05-02)

²⁷ Kultūros komiteto programa „Kultūros keliai“ buvo pradėta vykdyti 1987 m. ir tuoj pat tapo viena iš pagrindinių komiteto programų. Kol Lietuva ištraukė į šią programą, jau buvo įgyvendinami keli jos projektai. Tai „Santiago de Compostela“, „Parkai ir sodai“, „Vienuolynų kelias ir įtaka“, „Hanzos miestai“, „Vikingų kelias“, „Via Romana“, „Šilko kelias“ ir kt. Dėl mūsų krašto kultūros paveldo ir sukauptų meno vertybių pasirinkta programa „Baroko kelias“, – čia galimybės, kaip vėliau parodė projekto įgyvendinimas, buvo labai didelės.

Tačiau prieš 1997 – ujų metų Europos paveldo dienas jis perėjo į kitą darbą ir pareigas perėmė naujasis EPD koordinatorius Alfredas Jomantas. Jo indėlis į 1997 – ujų metų paveldo dienas yra taip pat nemenkas;

- pirmosios Europos paveldo dienos skiriasi dar tuo, jog surinkta medžiaga yra tik žodinė bei iš keleto straipsnių, pasirodžiusių to meto spaudoje. Nei dabartinio KPD archyvuose nei internete jos nepavyko aptikti;
- visi renginiai pirmuosius dvejus metus vyko tik Vilniuje (tik 1997 – aisiais metais jau visoje Lietuvos teritorijoje kaip ir vėliau);
- renginių sąmata – kiekvienais metais po 15 tūkstančių litų KVAD lėšų renginiams Vilniuje. (1997 – aisiais metais EPD renginiams regionuose buvo skirta virš 27 tūkstančių litų.²⁸)

1.1 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1995

„ANKSTYVOJI MŪRO STATYBA VILNIUJE“

2 pav. 1998 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

1995 metai buvo patys pirmieji, kada Lietuvoje suorganizuotos Europos paveldo dienos. Jos buvo švenčiamos rugsėjo 11 – 17 dienomis, tema – „Ankstyvoji mūro statyba Vilniuje“. Tais metais tai buvo labai aktualu, o ir buvo ką parodyti. Bernardinai buvo iškiliasias objektas. Atidarymui ir buvo pasirinkti būtent Bernardinai, nes ten buvo „gyvas“ objektas – vyko restauravimo darbai.²⁹

²⁸ Europos paveldo dienų renginių regionuose rugsėjo 15 – 20 d. išlaidų sąmata, iš Lietuvos respublikos Kultūros ministerijos KVAD vidinės administracijos bylų

²⁹ Pokalbis su architektu G. Rutkausku. Žiūrėti priedą Nr. 3

1995 – ujų metų EPD organizavo tuometinis Kultūros vertybių apsaugos departamentas, prie organizavimo prisidėjo ir Kultūros paveldo centras (KPC) bei pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“.

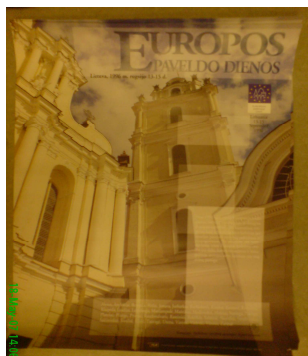
Renginio tikslas – kuo plačiau ir profesionaliau supažindinti visuomenę su istorijos palikimu. Vilniaus kunigaikščių rūmų kasinėjimų vietoje ir Bernardinų bažnyčioje vyko pamokos – ekskursijos Vilniaus moksleiviams. Taip pat suorganizuoti įvairūs renginiai: buvo atviri lankytojams Katedros rūšiai, Taikomosios dailės, Architektūros, Etnografijos muziejai, taip pat buvo rodomi spektakliai „Barbora Radvilaitė“, „Muzika ir poezija“, vyko koncertai – „Baroko muzikos šedevrai“, „Barokas džiazė“, taip pat kamerinės muzikos vakaras (koncertavo Valstybinis kamerinis orkestras). Visi renginiai buvo mokami, jų kaina svyravo nuo 3 iki 20 litų. Surinktos lėšos buvo skiriamos Žemutinės pilies tyrimams.³⁰

Dalyvavusiųjų buvo pakankamai, kad EPD projektas pasiteisintų ir jį būtų galima organizuoti kitais metais.

1995 – ujų metų Europos paveldo dienos buvo pačios pirmosios, todėl jos buvo labai nekoncentruotos:

- stengtasi pateikti visą medžiagą, kokia tik buvo turima;
- nekonkretizuoti objektai ir renginiai: buvo daroma bet kas, kas tik susiję su paveldu.
- apsiribota tik keliais renginiais, kurie vyko Vilniaus mastu.

1.2 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1996 „ISTORINIŲ PAMINKLŲ PRITAIKYMAS“

3 pav. 1996 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

³⁰ G. Š., Europos paveldo dienos, *Literatūra ir menas*, Nr. 36, 1995 m. rugsėjo 9 d., p. 15

1996 – taisiais nagrinėtas istorinių pastatų pritaikymo klausimas. Tai antroji Europos paveldo dienų programa Lietuvoje. Ji vyko rugsėjo 13 – 15 dienomis tema – „Istorinių paminklų pritaikymas“.³¹ Kaip ir 1995 – aisiais metais tą rugsėjo savaitgalį buvo galima apžiūrėti Vilniaus muziejų kolekcijas, prie istorinių paminklų vyko koncertai.³²

Tais metais svarbiausi traukos objektai buvo atrestauruoti Prezidentūra bei Vilniaus Universitetas. Organizatoriai susitarė, kad bus galima įeiti į vidų ir apžiūrėti pastatus. Prie jų laukė architektai, kurie ir buvo ekskursijų vadovais.

1996 – ieji metai buvo vis dar tokie pat nesistemingi:

- viskas vyko tik pačiame Vilniuje, o rajonuose dar nieko. Buvo rašomi raštai į periferijas, bet be rezultatų;
- objektų pasirinkta nedaug, matyt, nebuvo pakankamai medžiagos parodyti ir supažindinti su kitais Vilniaus istoriniais paminklais.

Svarbiausia kas įvyksta tais metais – renginiai jau buvo nemokami. Jų programą buvo galima sužinoti iš spaudoje publikuojamų straipsnių.

Kaip ir pirmaisiais metais, EPD organizavo Kultūros vertybių apsaugos departamentas iš savo lėšų, kurios buvo vis dar minimalios (apie 15 000 litų).

1.3 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1997

„DVARAI IR RŪMAI LIETUVOJE“

4 pav. 1997 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

³¹ Razgus E., Europos paveldo dienos, *Mūsų žodis*, 2001 m. rugsėjo 28 d., Nr. 77, p. 1

³² Kultūra ir paveldas, <http://www.etib.lt/?s=apzvalga&lang=lt>, (2007-03-11)

1997 – taisiais metais gilintasi į dvarų ir rūmų kultūrinį palikimą. EPD renginiai vyko rugsėjo 14 – 21 dienomis, tema – „Dvarai ir rūmai Lietuvoje“. Tais metais programa siekta aktualizuoti dvarų paveldą, meninėmis priemonėmis sudaryti galimybę visuomenei pajusti šios palikimo dalies savitumą ir vertę, pažadinti asmenišką piliečių domėjimąsi dvarų kultūra.³³ Vilniuje ir kituose rajonuose buvo pasirinkta dešimt dvarų: Lentvario, Biržų, Pakruojo, Biržuvėnų, Leipalingio, Paežerių, Beržynų, Kretingos, Raudondvario ir Plinkšės dvaro rūmai. Juose surengti koncertai, skambėjo senosios muzikos atlikėjų, ansamblių muzika. Ši tradicija seka per visas paveldo dienas Lietuvoje, Europoje taip pat populiarėja tokia neoficialioji renginių dalis.

Tose dienose buvo jaučiamas sujudimas iš dalyvių pusės – nuo pirmų metų susidomėjimas kilo. Renginiuose dalyvavo pastebimai daugiau žmonių. Nors statistinių duomenų nėra rengta, tačiau, organizatorių teigimu, dalyvių skaičius kiekvienais metais akivaizdžiai augo.

Pagrindinės naujovės 1997 – aisiais metais:

- tai pirmi metai, kada „išėita“ į periferiją. Neapsiribota tik Vilniumi, renginiai vyko ir visuose rajonuose;
- prie organizavimo prisidėjo rajonų pavieniai savivaldos, paveldo skyriai;
- bendra renginių sąmata siekė apie 43 tūkstančius litų.

³³ Razgus E., Europos paveldo dienos, *Mūsų žodis*, 2001 m. rugsėjo 28 d., Nr. 77, p. 1

2. EUROPOS PAVELDO DIENOS: 1998 – 2006 METAI

Šiose Europos paveldo dienose, jų organizacinėje veikloje išliko viskas, kas buvo anksčiau, tik per tuos aštuonerius metus EPD programoje atsirado nemažai naujovių:

- svarbiausias jų – EPD koordinatorius. Juo visose šiuose dienose buvo Alfredas Jomantas, KPD Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus vedėjas, kuriuo tapo 1997 metais liepos 9 dieną. Oficialiai EPD organizatoriumi Lietuvoje yra Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, bet visas renginių organizavimas bei įgyvendinimas tenka jau minėtam Tarptautiniam, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriui (TRSVES). Iki 2006 – ūjų metų pagrindinis organizatorius buvo A. Jomantas, nuo praėjusių metų prie jo prisijungė dar 3 darbuotojos;
- Eropos paveldo dienų renginiai pritaikomi plačiajai visuomenei, o ne vien tik paveldo specialistams;
- nuo 1998 – jų išauga ir EPD finansavimas to meto Kultūros vertybių apsaugos departamento prašymu (A. Jomanto), valstybė skiria daugiau lėšų organizacinėms išlaidoms, kurias KVAD numatė renginių skaičiaus padidinimui. Lėšos siekia 60 tūkstančių litų. Pastaraisiais keliais metais valstybė lėšas padvigubina ir jos siekia jau 120 tūkstančių litų;
- nuo 1998 – jų specialistai iš buvusio KVAD, dabar jau naujai įkurtas Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius, atsakingas už EPD programos sudarymą bei įgyvendinimą Vilniuje bei kituose Lietuvos vietovėse;
- 1999 – aisiais metais bendra tema apjungia visų Europos valstybių paveldo dienas – „Europa: bendras palikimas (paveldas)“;
- nuo 1999 metų Lietuva ima dalyvauti Europos Tarybos remiamame Tarptautiniame vaikų fotografijos konkurse „Kultūros paveldas fotografijoje“, kuris vyksta Europos paveldo dienų metu. Dalyvaujama kiekvienais metais iki šiol;
- 1999 – aisiais metais pirmą kartą Europos paveldo dienų metu pasirodė specialiai skirtas leidinys „Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“³⁴, skirtas būtent

³⁴ Istoriniai sodai ir parkai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/leidisps.htm>, (2007-05-02)

EPD pažymėti. Ši tradicija tęsiama ir toliau. 2002 metais pasirodo leidinys „Medinė architektūra Lietuvoje“³⁵ bei per Lietuvos televiziją parodoma keletas dokumentinių filmų apie kultūros paveldo apsaugą, tame tarpe ir „Mediniai Lietuvos dvarai“³⁶. Filmai pasirodo pirmą kartą EPD metu. 2003 ir 2004 metais taip pat išleistas knygos bei filmai: dokumentinis filmas apie Lietuvos istorinius miestus³⁷, kurį Europos paveldo dienų metu parodė LTV, knyga – iliustruotas straipsnių rinkinys „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“³⁸, dviejų dokumentinių filmų apie žydų kultūrinį palikimą Lietuvoje premjeros³⁹ ir knyga apie žydų kultūros paveldą – „Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“⁴⁰. 2005 – aisiais metais pasirodė dokumentinis filmas „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko“⁴¹;

- 2001 metais prasidėjo KPD bendradarbiavimas su užsienio specialistais iš Europos kultūros kelių instituto;
- nuo 2004 – ūjų metų Lietuvos EPD metu imta rengti seminarus – konferencijas, į kurias patekti buvo galima užsiregistravus KPD internetinėje svetainėje. Apie juos plačiau aptarta darbo eigoje;
- 2006 – siais metais rajonų Paveldosaugos padaliniai perima renginių planavimą savo regione. KPD paliekama koordinacinė funkcija;
- pagrindinę informaciją apie 1998 – 2006 metų EPD teikia KPD tinklalapis, archyvas bei spauda (ankstesniaisiais metais – tik šiek tiek spauda bei pagrinde žodinė informacija).

³⁵ Leidinys skirtas Europos paveldo dienoms'2002, http://www.heritage.lt/epd/2002/EPD2002_leidinys.htm, (2007-05-02)

³⁶ Dokumentinio filmo "Mediniai Lietuvos dvarai" premjera įvyko 2002 rugsėjo 20 dieną kino teatre "Lietuva". Filmą sukūrė "TV vakarai" LR Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento užsakymu. Filmą skirtas Europos paveldo dienoms.

³⁷ Kino teatre „Skalvija“ 2003 m. rugsėjo 19 d. įvyko Kultūros vertybių apsaugos departamento užsakymu sukurto dokumentinio filmo „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“, skirto 2003 metų Europos paveldo dienoms, premjera. Filmo autoriai: žurnalistė Aušra Kalinauskienė ir operatorius Justinas Lingys.

³⁸ Leidinys, skirtas Europos paveldo dienoms'2003, http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003_leidinys.htm, (2007-05-02)

³⁹ Dokumentinis filmas „Rūpestis. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“, skirtas Europos paveldo dienoms. Režisierius S. Beržinis. Premjera 2004 m. rugsėjo 10 d. „Skalvijos“ kino teatre ir dokumentinis filmas, skirtas žydų kultūros paveldo keliui Lietuvoje – „Prarasto miesto beiškant. Kaunas“. (VŠĮ "Lietuvos tautų informacijos rūmai) Premjera „Skalvijos“ kino teatre 2004 m. rugsėjo 11 d.

⁴⁰ Žydų kultūros paveldas Lietuvoje, http://www.heritage.lt/epd/2004/EPD2004_leidinys.htm, (2007-05-02)

⁴¹ „Lietuva. Šiapus ir anapus laiko“: scenarijaus autorė Aušra Kalinauskienė, operatorius ir režisierius Justinas Lingys, montažo režisierius Anatolijus Tetušinas, garso režisierius Ramojus Skersys, prodiuseris Algirdas Žvinakevičius. Filmą sukurtas kartu su Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos. Filmo premjera kino ekrane įvyko 2005 m. rugsėjo 21d. Vilniuje, „Lietuvos“ kino teatre.

2.1 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1998

„KULTŪROS VERTYBIŲ APSAUGA: PILIEČIAI, VISUOMENĖ, VALSTYBĖ“

5 pav. 1998 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

1998 – ujų Europos paveldo dienų renginiai vyko rugsėjo 5 – 12 d. Tais metais pasirinkta ne tokia siaurai speciali tema, kaip ankstesniaisiais metais. Nuspręsta temą kiek išplėsti, kad į EPD dėmesį atkreiptų jau ne tik nedidelė dalis visuomenės, susijusios su būtent viena ar kita konkrečia tematika (ankstesniais metais orientuota į architektus), bet jau tema pritaikoma plačiajai visuomenei. Tuo norėta dar labiau akcentuoti Europos paveldo dienų pagrindinį tikslą – kad kultūros vertybių apsaugoje turi dalyvauti kiekvienas.

1998 m. tema susijusi su piliečių ir visuomeninių organizacijų vaidmens ir įtakos didinimu saugant, populiarinant kultūros paveldą, parodant valstybės įnašą bei privataus kapitalo svarbą prižiūrint ir išsaugant paveldą.⁴²

Tose EPD dėmesys buvo orientuotas į vienuolynus⁴³, jų įnašą į Lietuvos valstybingumo raidą, visuomenės požiūrį į juos. Stengtasi daugumą renginių organizuoti būtent vienuolynuose ar prie jų, taip pat EPD nukreiptos vienuolynų pristatymui žmonėms. Todėl keista, kad Europos paveldo dienų temą KVAD nesusiejo būtent su vienuolijomis.

⁴² Liutkus V., Kultūros keliai: Strasbūras – Lietuva, http://216.239.59.104/search?q=cache:dkhn90RokYQJ:www.etib.lt/site_files/Lietuvos%2520narystei%25205/Liutkus.doc+Baroko+keltas+Lietuvoje&hl=lt&ct=cnk&cd=2&gl=lt, (2007-05-02)

⁴³ Anksčiau minėta “Kultūros kelių” programa „Vienuolynų kelias ir įtaka”; 1998 m. apsisvota ties Lietuvos vienuolynų palikimu, kuris ir akcentuotas EPD renginių metu.

Rugsėjo 5 d. įvyko Europos paveldo dienų atidarymas Vilniaus Dominikonų Šv. Apaštalu Pilypo ir Jokūbo vienuolyno bažnyčioje (Lukiškių a. 10). Atidarymo metu kalbėjo tuometinis kultūros viceministras N. Puteikis, taip pat buvusio Kultūros vertybių apsaugos departamento direktorė D. Varnaitė. Po jų pasisakymų koncertavo Kauno valstybinis choras ir kamerinis orkestras. Tą pačią dieną Vilniaus dailės akademijos gotikinėje salėje vyko studijos „Lietuvos vienuolynai. Vadovas“ pristatymas. Kalbėjo Dailės akademijos prorektorius dr. A. Butrimas, dr. R. Janonienė. Jie buvo ir ekskursijų po vienuolynus vadovai. Muzikavo R. ir Z. Ibelhauptai.

Rugsėjo 5 – 11 dienomis po Vilniaus Šv. Pranciškaus ir Bernardino bažnyčią ir Bernardinų vienuolyną vyko ekskursijos su gidais. Visą Rugsėjo 5 dieną valstybinių muziejų lankymas buvo nemokamas.⁴⁴ Kitomis dienomis norint apžiūrėti muziejuose esančias ekspozicijas jau reikėjo mokėti.

EPD renginiai vyko ne tik Vilniuje. Ir kituose miestuose Europos paveldo dienos sukvietė visus besidominčius kultūros vertybėmis, jų išsaugojimu.

Visomis Europos paveldo dienomis vyko įvairūs renginiai bei koncertai. Buvo galima apžiūrėti Jūžintų (Rokiškio raj.) Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią (buv. Atgailos kanauninkų vienuolynas), jos celes, Žemaičių Kalvarijos (Mažeikių raj.) Švč. M. Marijos bažnyčią (buv. Dominikonų vienuolynas), seniausią Lietuvos vienuolyną Vilniuje (Trakų g-vė 9), Palėvenės (Kupiškio raj.) buv. Dominikonų vienuolyno Šv. Dominyko bažnyčią, Liškiavos (Varėnos raj.) buv. Dominikonų vienuolyno Švč. Trejybės bažnyčią, Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčią, Tytuvėnų (Kelmės raj.) buv. Bernardinų vienuolyno Švč. Mergelės Marijos bažnyčią, Dotnuvos (Kėdainių raj.) Mažesniųjų brolių Kapucinų vienuolyno Viešpaties apreiškimo Švč. Mergelės Marijai bažnyčią, Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelės Marijai vienuolyno bažnyčią, Marijampolės Marijonų vienuolyno Šv. Arkangelo Mykolo prokatedrą, Troškūnų (Anykščių raj.) Švč. Trejybės bažnyčią (buv. Bernardinų vienuolynas), Kražių (Kelmės raj.) buv. Benediktinių vienuolyno bažnyčią, Pumpėnų (Pasvalio raj.) buv. Karmelitų vienuolyno bažnyčią, Vilniaus Šv. Rapolo bažnyčią (buv. Jėzuitų vienuolynas), Norviliškių (Šalčininkų raj.) buvusį Pranciškonų vienuolyną. Visur buvo aptariama vietovių specifika bei istorija, išsaugojimo ir priežiūros aktualizavimo klausimai. Vyko klasikinės muzikos koncertai.

Taip pat įvyko ir parodos „Vieno pastato istorija“ atidarymas Vilniuje, Architektūros muziejuje bei parodos „Šventieji vienuoliai“ (XIX a. prancūzų litografijos) atidarymas ir minėtos studijos „Lietuvos vienuolynai. Vadovas“ pristatymas Kaune, Perkūno namuose.

⁴⁴ Kultūros vertybių apsauga: piliečiai, visuomenė, valstybė/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/1998/EPD1998.htm>, (2007-01-22)

Rugsėjo 12 d. įvyko Europos paveldo dienų uždarymas Kauno Šv. Jurgio konvento bažnyčioje.⁴⁵

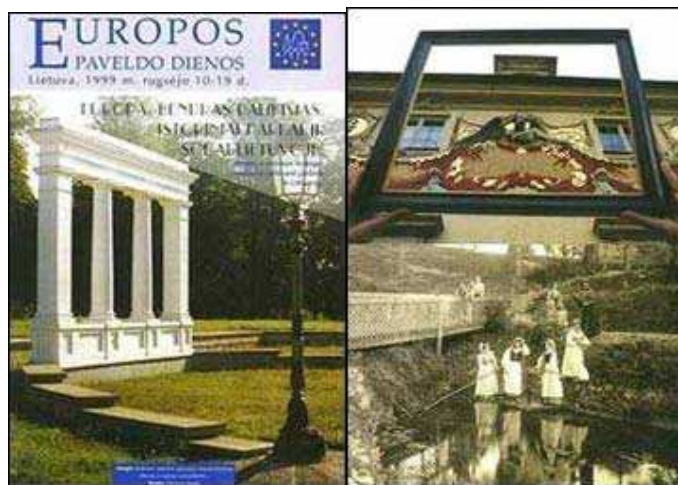
1998 – aisiais metais svarbiausi išsikelti Europos paveldo dienų uždaviniai buvo įvykdyti:

- aptarti piliečių, visuomenės ir valstybės darbai saugant kultūros paveldą, vienuolynų kultūrinis palikimas;
- apžvelgta, kaip privatūs asmenys, įstaigos bei organizacijos iki tol siekė išsaugoti kultūros vertybes.

EPD renginiai sulaukė didelio žmonių susidomėjimo, visuose renginiuose dalyvių netrūko.

2.2 EUROPOS PAVELDO DIENOS 1999

„EUROPA: BENDRAS PALIKIMAS. ISTORINIAI PARKAI IR SODAI LIETUVOJE“

6 pav. 1999 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

Pirmą kartą nuo šios programos paskelbimo Europos Taryboje 1991 metais, bendra tema apjungė visas valstybes: „Europa: bendras palikimas“. Tai svarbus pasikeitimas nuo prieš tai buvusių „Paveldo dienų“. Ankstesniais metais temos nebuvo bendros, labiau atsitiktinės. Tai buvo ir Europos Tarybos kampanijos, kuri truko 1999 – 2000 metais, tema.

Ši bendra tema visoms valstybėms nebuvo tik pavadinimas, ja norėta parodyti, kad kultūros palikimas yra kultūrinių mainų tarp šalių ir kultūrų sąveikų rezultatas. Tokia iniciatyva apjungė 46

⁴⁵ Ten pat

valstybių – dalyvių. 1999 – ujų metų EPD kelti uždaviniai buvo pabrėžti, jog visas Europos šalis jungia bendros ištakos, istoriniai ir kultūriniai ryšiai.

Norėdamos paskatinti visuomenę aktyviau dalyvauti šios programos renginiuose, dauguma šalių (37 iš 46) pasirinko po vieną ar keletą potemių, kurias jungia bendra tema „Europa: bendras palikimas“. Tad „Urbanistinis paveldas“ 1999 m. ypač akcentuojamas Danijoje, istoriniai centrai – Estijoje, rotušės – Lenkijoje, civilinė architektūra – Belgijoje, pilys ir tvirtovės – Italijoje ir Rusijoje, pramoninis paveldas – Vengrijoje, Šveicarijoje ir Švedijoje, religinis paveldas – Armėnijoje, Latvijoje, Vatikane, Slovakijoje, liaudies architektūra – Bulgarijoje, Čekijoje, Lichtenšteine ir t.t.⁴⁶ Tomis dienomis buvo lankomi tūkstančiai paminklų, vietovių, kultūros paveldo objektų. Tačiau tais metais, skirtingai nuo praėjusių, vyko daugiau kultūrinių renginių – Lietuva ima dalyvauti tarptautiniame jaunimo fotografijų konkurse, kurie praturtino Europos paveldo dienų programas.

1999 metų Europos paveldo dienų programa Lietuvoje buvo siekiama aktualizuoti istorinius parkus bei sodus. Šią temą paskatino pasirinkti Eduardo Fransua Andre parkų kūrybos Lietuvoje šimtmetis⁴⁷ bei noras atkreipti ir visuomenės ir savivaldybių dėmesį į parkų paveldą ir dabartinę jo būklę. Buvo tikimasi, jog du rugsėjo savaitgalius šiai progai skirti renginiai sudomins visuomenę ir paskatins prisidėti saugant kultūros vertybes; tikėtasi ir didesnio savivaldybių, jaunimo ir žurnalistų dėmesio šiai paveldo sričiai.

Tais metais iš Europos valstybių tik Lietuva ir Olandija pasirinko istorinių parkų arba gamtos paveldo temą, puikiai iliustruodamos, jog kultūrinės vertybės, kurios buvo kuriamos dar prieš šimtą metų, neturėjo jokių sienų. Autoriai jas kūrė ir Olandijoje ir Anglijoje ar Lietuvoje – tą liudija ir prancūzų peizažisto E. Andre darbai. Buvo susitarta, jog esant ribotiems finansiniams ištekliams, šalys viena kitai pristatys po keturis istorinius parkus. Lietuvoje besidomintiems E. Andre kūryba ir istoriniais parkais buvo siūloma apsilankyti Užutrakio dvare, kuriame vyko nedidelė E. Andre parkų Olandijoje foto parodėlė. Visus besidominčius istoriniais želdynais kviesta aplankyti parodą Kauno paveikslų galerijoje „Rojaus sodai. Istoriniai Lietuvos želdynai dailėje ir fotodokumentikoje“.⁴⁸

1999 m. Europos paveldo dienos Lietuvoje, rugsėjo 10 – 19 dienomis vyko jau penktą kartą. Buvo kviečiama pasivaikščioti po mūsų parkus, kad ir kokie apleisti ir nuniokoti jie būtų:

⁴⁶ Europa: bendras palikimas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)

⁴⁷ Europos Tarybos programos Europos paveldo dienos „Europa: bendras paveldas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“ 1999 09 10 – 19 renginiai, <http://www.heritage.lt/epd/1999/epd99prg.htm>, (2007-01-22)

⁴⁸ Europa: bendras palikimas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)

Europos paveldo dienų proga visuomenei lankyti buvo atidaryti Prezidentūros rūmai ir parkas. Tai seniausias dokumentiškai paliudytas istorinis Lietuvos želdynas (jis minimas 1387 metų Jogailos dovanojimo Vilniaus vyskupystei rašte).⁴⁹ Kretingoje, Kretingos muziejuje, buv. grafo J.Tiškevičiaus rūmuose, įvyko parodos „Kretingos dvaro parko raida“ atidarymas, mokslinė konferencija skirta istorinių parkų išsaugojimo problemoms, kurią organizavo KPD teritorinis padalinys Klaipėdoje. Dvaro parke buvo pristatoma kardelių kolekcija ir jaunųjų gamtos bičiulių paroda „Mano mylimas medi“. Įvyko koncertas „Mūzos lenkiasi grafams Tiškevičiams“. Dalyvavo Klaipėdos J.Šimkaus konservatorijos dėstytojai. Taip pat Raudonės pilies parke Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto botanikos sodo direktorius R.Budriūnas pasakojo apie istorinius parkus. Įvyko iškyla autobusais į Panemunės pilies parką, Jurbarko krašto istorijos muziejuje koncertavo kamerinės muzikos ansamblis. Dalyvavo Sostinės styginių trio.⁵⁰

Palangos Botanikos parke vyko pirminio Eduardo Andre parko projekto pristatymas ir jo aiškinimas visuomenei, kurį teikė Palangos Botanikos parko direktorius A. Sebeckas.⁵¹ Įvyko ekskursija po E. Andre projektuotus Vilniaus apylinkių – Trakų Vokės, Lentvario ir Užutrakio – parkus ir istorinius dvarų ansamblius. Užutrakio parko rūmuose buvo eksponuojama E. Andre projektuotų parkų Weldam ir Twickkel Olandijoje fotoparoda.

Su parkotyriminku Kęstučiu Labanausku ir Žemaitijos parkų tvarkytojais visi norintys iš anksto užsiregistravę organizatorių skelbtu būdu, galėjo aplankyti Rietavo, Plungės, Šateikių, Platelių parkus. Rietavo muziejaus salėje vėliau įvyko kamerinės muzikos koncertas. Tauragėje „Santakos“ muziejuje atidaryta paroda „Tauragės rajono istoriniai parkai“. Parodą pristatė kultūros paveldo tarnybos vadovas E. Mažrimas. Kas norėjo susipažinti su Tauragės dvaro parku, galėjo dalyvauti išvykoje autobusais į patį parką. Ekskursijos metu lankytojai parkotyriminkų buvo supažindinami su parku ir jo tvarkymo perspektyva.⁵²

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje pirmą kartą Lietuvoje buvo atidaryta Europos Tarybos rengiamo tarptautinio vaikų fotografijų konkurso „Kultūros vertybės fotografijoje“ paroda. Čia buvo eksponuojami 122 vaikų iš 13 Europos valstybių fotodarbai, tarp kurių buvo ir lietuvių darbų.

Naujovės, atsiradusios 1999 – aisiais metais bei skirtumai nuo ankstesniųjų EPD:

- bendras Europos paveldo dienų temos „Europa: bendras palikimas“ įvedimas;

⁴⁹ Elta, Europos paveldo dienos skirtos parkams ir sodams, *Lietuvos aidas*, 1999 m. rugsėjo 10 d., Nr. 177, p. 12

⁵⁰ Elta, Europos paveldo dienų renginys Kretingoje, *Lietuvos aidas*, 1999 m. rugsėjo 14 d., Nr. 179, p. 15

⁵¹ Jurgaitytė D., Prasidėjo tradicinės Europos paveldo dienos, *Vakarinė Palanga*, 1999 m. rugsėjo 11 d., Nr. 70, p. 7

⁵² KVAD, Lietuvos apskrityse, *Respublika*, 1999 m. spalio 10 d., p. 7

- Lietuva pirmą kartą ima dalyvauti tarptautiniame jaunimo fotografijos konkurse „Kultūros paveldas fotografijoje“;
- apie 1999 metų Europos paveldo dienas ir per jas vykusius renginius plačiai informavo regioniniai laikraščiai, ko ankstesniais metais pasigendama. Todėl tais metais ypač aktyviai domėtasi Europos paveldo dienomis, visuomenė noriai dalyvavo tuometinio KVAD organizuotuose renginiuose;
- pasirodė leidinys, skirtas būtent EPD pažymėti – „Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“. Jame galima rasti informacijos apie 28 Lietuvos istorinius sodus bei parkus.⁵³ Tai pirmas toks leidinys, kurį rėmė tuometinis KVAD ir išleistas būtent Europos paveldo dienų proga.

1999 – ujų metų Europos paveldo dienų sąmata kaip ir praėjusiais metais siekė maždaug 60 tūkstančių litų.

2.3 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2000

„EUROPA: BENDRAS PALIKIMAS. TECHNIKOS PAMINKLAI LIETUVOJE“

7 pav. 2000 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2000 – ujų metų renginių metu norėta aptarti ką nors išskirtinai naujo; toks pagrindinis tikslas ir buvo išsikeltas. Būtent todėl tais metais pasirinktas gal kiek neįprastas dalykas. Visuomenės dėmesys bandytas atkreipti į tai, kas daugeliui net neatrodo kultūros paveldas – technika.

⁵³ Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, “Etnomedijos spauda”, Vilnius, 1999

Paplitusi nuomonė, kad technikos paveldas visai nevertas dėmesio. Gal todėl, kad jis yra taip suaugęs su gyvenimo kasdienybe, jog jo net nepastebime. Gal ir todėl, kad technikos atradimai keičiasi tiesiog akyse.⁵⁴ 2000 –ųjų metų Europos paveldo dienos Lietuvoje ir buvo skirtos technikos paveldui, kurio praeitis dar yra neįvertinta, aktualinti. Kitos šalys taip pat rinkosi tokią temą, tai aktualu ne tik Lietuvoje.

Kalbėti Lietuvos technikos paveldo tema būtent tais metais įpareigojo ir 350 metų sukaktis nuo Kazimiero Semenavičiaus veikalo „*Artis magnae Artilleriae Pars prima*” (Didysis artilerijos menas) pasirodymo bei 400 metų nuo autoriaus spėjamo gimtadienio. Šis žemaičių bajoras (dokumentuose nurodoma, kad kilęs iš Raseinių apskrities), Vilniaus universiteto auklėtinis, nusipelnė ne tik Lietuvos technikos pažangai, bet savo veikalu išgarsėjo ir tuometinėje Europoje.⁵⁵

Vėl gi, kaip jau tapo įprasta, Europos paveldo dienomis vyko daugybė renginių, apie kuriuos visuomenė buvo informuota per spaudą. Norintys tikslesnės informacijos galėjo tiesiogiai kreiptis į organizatorių tuometinį KVAD ar regiono teritorinius padalinius.

Jūrininkystės tradicijų paveldu besidominčiuosius kvietė apsilankyti Klaipėda. Klubas „Budys” siūlė apžiūrėti XX amžiaus pradžios jau istoriniais tapusius burlaivį „Peer Giunt” ir garinį vilkiką „Harold”, amžiaus pradžios grakščias būrines jachtas, buvusioje „Lindenau” laivų statykloje dar išlikusį XIX amžiaus laivų iškėlimo mechanizmą, puikiai išsilaikiusias stakles, presus, pasukamąjį tiltą ir uosto puošmeną – restauruojamus Klaipėdos pilies fragmentus.⁵⁶

Šiaurės Lietuvos rajonuose akcentuotas dėmesys vėjo malūnams: Klebonišio (Radviliškio rajone) ir Purplių (Mažeikių rajone). Dar prieš pusšimtį metų jie buvo neatsiejama Lietuvos kraštovaizdžio dalis. O krašto vakaruose ir rytuose, galima susipažinti ir su vandens malūnais, kurie vienur maldavo grūdus (Aukštaitijos nacionaliniame parke esantys Boruvkos ir Ginučių), kitur (Sauguose, Šilutės rajone) ne tik maldavo, bet ir pjaudavo medieną.

Negalima įsivaizduoti technikos paminklų be tokių retenybių, kaip Kauno Žaliakalnio ir Aleksoto funikulierių. Retenybių todėl, jog čia be autentiškos, jau 70 metų veikiančios traukos įrangos, yra išlikę ir autentiški prieškarinio vagonėliai, mediniai suoleliai, stotelių pastatai. Tokia elementų visuma išlikusi mažai kur Europoje.⁵⁷

Per EPD renginius atkreiptas dėmesys, jog būtinai privalome išsaugoti siaurojo geležinkelio atkarpą Lietuvoje, ilgiausią iš šiuo metu veikiančių Europoje – jo išsaugojimo idėja ilgai brandinta ir

⁵⁴ Jokūbaitis R., Europos paveldo dienos Lietuvoje, *Literatūra ir menas*, 2000 m. rugsėjo 15 d., p. 1

⁵⁵ KVAD Telšių teritorinis padalinys, Kviečia Europos paveldo dienos, *Penktadienio žemaitis*, Nr. 36, 2000 m. rugsėjo 8 d., p. 3

⁵⁶ Gintaras A., Šeštąjį kartą Lietuvoje rengiamos Europos paveldo dienos, *Klaipėda*, 2000 m. rugsėjo 7 d., p. 6

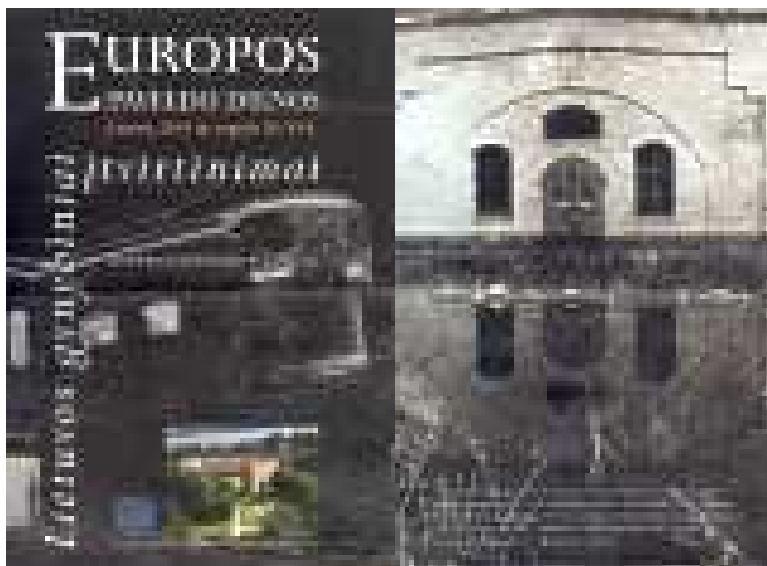
⁵⁷ Europa: bendras palikimas. Technikos paminklai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/2000/epd2000.htm>, (2007-01-22)

sunkiai bandyta įgyvendinti. Minint siaurojo Lietuvos geležinkelio šimto metų jubiliejų (pirmieji traukiniai pradėjo kursuoti 1899 metų rudenį)⁵⁸, 1999 m. KPC leidykla „Savastis“ jo šimtmečiui išleido O. Stasiukaitienės leidinėlį „Siaurukas“⁵⁹, skirtą siaurojo geležinkelio istorijai.

2000 – aisiais metais nieko išskirtinai naujo Europos paveldo dienų organizavime neatsirado. Tęsiama ankstesnioji tradicija, išleidžiama knyga „Technikos paminklai Lietuvoje“.⁶⁰

2.4 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2001

„GYNYBINIAI ĮTVIRTINIMAI LIETUVOJE“

8 pav. 2001 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2001 metais organizatoriai aiškiai bandė suformuoti norimus atlikti uždavinius. Nuspręsta, jog bus parinkta aktuali Lietuvai tema, labai glaudžiai susijusi su Lietuvos istorija. Vėl numatyta, kokie renginiai ir kur jie turėtų būti organizuojami, norint, kad ryškiausiai atsiskleistų pasirinkta tema. Nutarta, jog Europos paveldo dienų renginiai Lietuvoje vyks rugsėjo 20 – 29 dienomis. Jie buvo skiriami aktualizuoti svarbią kultūros paveldo sritį – gynybinius įtvirtinimus. Ši tema išskirtina vien todėl, kad šalies istorija yra nužymėta šimtmečiais trukusių karų, okupacijų, rezistencijų, sukilimų,

⁵⁸ Istorijos puslapiai, Siaurukas/Unikalus kultūros paveldas, nuotaikinga turistinė kelionė, VšĮ „Aukštaitijos siaurasis geležinkelis“, Panevėžys, 2006, p. 6

⁵⁹ Technikos paminklai Lietuvoje, http://www.heritage.lt/epd/2000/leid_tml.htm, (2007-05-02)

⁶⁰ Leidykla „Savastis“, <http://www.savastis.kpc.lt/index.php?Lang=34&ItemId=27993>, (2007-05-02)

kurių metu buvo gyventa ir kurta. Tai plačiausia mūsų kultūros paveldo dalis, apimanti laikotarpį nuo seniausių laikų iki 1991 metų įvykių.

Šią temą buvo svarbu aktualizuoti vien dėl tos priežasties, kad daugelį metų visuomenei nebuvo aiškinama tikroji mūsų valstybės istorija, buvo slepiama ar iškraipoma,⁶¹ bet ji – valstybingumo ir tautos istorija, nuo to kaip buvo kuriami gynybiniai įtvirtinimai, priklausė istorija.

EPD metu aptarta piliakalnių raida, kaip labai svarbus gynybinių įtvirtinimų vystymosi etapas, organiškai susijęs su dvarų raida. Tuo metu senieji pastatai – pilys ant pylimų, skirtos išskirtinai tik gynybiniams tikslams, atėjus taikos laikotarpiui, buvo pritaikomos naujoms funkcijoms – rezidencijoms, dvarams. Lietuvoje priskaičiuojama 15 daugiau ar mažiau išsilaikiusių mūro pilių.⁶²

2001 metais Europos paveldo dienų metu, kaip jau tapo įprasta, buvo organizuojama daugybė ekskursijų, siekiant susipažinti su paveldo objektais, priskiriamais būtent gynybiniams įtvirtinimams. Buvo aplankyta Baltadvario pilis, Klaipėdos piliavietė, Lietuvos partizanų gynybiniai įtvirtinimai Antazavės šile (Zarasų rajone), Skuodo rajono piliakalniai, Prienų raj. Pošvenčio, Močiūnų ir Bačkininkėlių piliakalniai, taip pat Liškiavos, Merkinės piliakalniai, Kauno pilis.⁶³ Vyko ir parodų atidarymai, koncertai. Edukacinių užsiėmimų metu Klaipėdos rajone, moksleiviai buvo supažindinami su Nerijos fortu, jo istorija.⁶⁴

2001 –ųjų metų renginiais tikėtasi parodyti Lietuvos piliečių per amžius sukurtą kultūros paveldą, atskleisti jo vertę ir leisti pažvelgti į priežastis paskatinusias išties kartas kurti, statyti, vardan tautos ir valstybės interesų.

Per tų metų EPD bandyta visuomenei ir ypač besidominčiam kultūros paveldu jaunimui parodyti kuo įdomūs ir reikšmingi yra gynybiniai įtvirtinimai Lietuvoje, kaip šis kultūros paveldas yra persipynęs su kitomis paveldo šakomis – sakraliniu paveldu, atrodo nieko bendra tarpusavyje negalinčiais turėti parkais ir dvarais. Renginių metu buvo kalbėta ir apie tai, kaip toks išlikęs kultūros paveldas yra saugomas, kaip panaudojamas šiandien. Apžvelgti pilių restauravimo ypatumai.

2001 metais išleistas leidinys „Gynybiniai įtvirtinimai“⁶⁵ iš EPD serijos.

Šios Europos paveldo dienos taip pat niekuo neišsiskyrė kaip ir praėjusios – niekas neišnyksta ir niekas neatsiranda. Tačiau tais metais prasideda Kultūros vertybių apsaugos departamento (dabar jau KPD) bendradarbiavimas su Europos Kultūros kelių institutu, jo darbuotojais (pagrindinis

⁶¹ Suchodumcevas V., Paveldo dienos Molėtuose, *Molėtų žinios*, Nr. 74, 2001 m. rugsėjo 25 d., p. 1

⁶² „Savaitgalio“ ir Eltos inf., Studentų spektaklis – bunkeryje, *Lietuvos rytas*, 2001 m. rugsėjo 28 d., p. 11

⁶³ Europos Tarybos programos Europos paveldo dienos „Gynybiniai įtvirtinimai Lietuvoje“ programa, http://www.heritage.lt/epd/2001/epd_programa.htm, (2007-01-22)

⁶⁴ Europos paveldo dienos Klaipėdoje. Renginių programa, *Vakarų ekspresas*, 2001 m. rugsėjo 21 d., p. 1

⁶⁵ Leidykla „Savastis“ <http://www.savastis.kpc.lt/index.php?Lang=34&ItemId=28199>, (2007-05-02)

bendravimas vyksta tarp EPD koordinatoriaus Lietuvoje A. Jomanto ir EKKI direktoriaus M. Thomas – Penette), davęs daug naudos ir tolimesnių Europos paveldo dienų renginių organizavimui.

2.5 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2002

„MEDINĖ ARCHITEKTŪRA LIETUVOJE“

9 pav. 2002 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2002 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje tema buvo skirta medinei architektūrai. EPD renginiai, kuriuos organizavo tuometinis Kultūros vertybių apsaugos departamentas, padedamas savivaldybių bei kultūros paveldo apsaugos puoselėtojų, vyko rugsėjo 14 – 22 dienomis. Tąkart visuomenę bandyta sudominti trapiusiu, nepastebimai kasdien pasitraukiančiu mūsų tėvų ir protėvių dvasinės ir medžiaginės kūrybos paveldu – medine architektūra.

Kaip ir kiekvienais metais, visą savaitę besidomintys kultūros paveldu piliečiai galėjo dalyvauti ekskursijose, kuriuose buvo pasakojama apie medinius pastatus, buvo galima juos apžiūrėti bei sužinoti jų istoriją.

Nors ir Lietuvoje gyvename atsisveikinimo su medžio amžiumi laikus, čia dar išlikę vertingi mediniai statiniai – savita liaudies, sakralinė ir pasaulietinė kurortų medinė architektūra vertai pelno pasididžiavimą ir turėtų būti deramai saugoma. Daugelyje kitų Europos valstybių tokių statinių išlikę daug mažiau arba jau visai nebėra: medinės trobos kaimuose ar centrinėse gatvėse arba aikštėse,

medinės koplytėlės, bažnytėlės, apsamanoję svirnai ir tvartų stogai, sukaltos šunų būdos, aviliai sodo gale, drožinės langinės.⁶⁶

EPD renginių metu buvo apžiūrimas lietuviškasis medinis kultūros paveldas. Organizuotos išvykos į Pagramančio kaimą, Mažonų sen., Tauragės raj., Didkiemio kaimą, Pajūrio sen., Šilalės raj., Alijošiškės kaimą, Mažonų sen., Tauragės raj. Taip pat pažintinė ekskursija – paskaita moksleiviams į Rumšiškių būties muziejų, apžiūrint Rumšiškių bažnyčią, koplyčią ir varpinę, ekskursija po Kelmės rajono vertingiausias medinės architektūros bažnyčias, pažintinė ekskursija paskaita „Medinė architektūra mūsų rajone“ nuvykstant į medinį Drobiškių dvarą bei apžiūrint įdomiausius mažosios medinės architektūros objektus pakeliui, apžvalginė ekskursija po Druskininkus, apžiūrint medinę kurortinę architektūrą, ekskursija Marijampolės miesto moksleiviams į vertingiausias Sūduvos medinės architektūros paveldo objektus, ekskursija aplankant Radviliškio, Pakruojo ir Joniškio rajonų medinės architektūros paveldą, išvyka į Jakštaičių kaimą, Imbarės sen.⁶⁷ Visas šias keliones koordinavo Kultūros vertybių apsaugos departamentas, ekskursijas vedė rajonų medinio paveldo specialistai.

Svarbiausias suformuotas uždavinys tais metais buvo:

- atskleisti visą medinio paveldo grožį bei trapumą, kad visuomenė suvoktų, jog be mūsų pačių pastangų jį išsaugoti, prarasime didelę dalį savo istoriškumo.

2002 metais Europos paveldo dienų organizatoriai Kultūros vertybių apsaugos departamentas įneša naujovę:

- EPD metu LTV parodė naują dokumentinį filmą „Mediniai Lietuvos dvarai“, skirtą mediniam paveldui, jo įvairovei ir turtingumui atskleisti. Filmą pirmą kartą pasirodė Europos paveldo dienų metu. Sukurti ir dar keli dokumentiniai filmai ta pačia tematika.⁶⁸

Taip pat tęsiama 1999 – aisiais metais pradėta tradicija:

- Europos paveldo dienų proga knygynus pasiekė gausiai iliustruotas, medinei architektūrai skirtas leidinys „Medinė architektūra Lietuvoje“⁶⁹. Leidinį sudaro vienuolika straipsnių, kuriuos parašė įvairių sričių žinovai. Tai jau ketvirtas toks leidinys – straipsnių, surinktų pagal EPD temą, rinkinys

⁶⁶ Jomantas A., Pratarinė, Medinė architektūra Lietuvoje, Vaga, Vilnius, 2002, p. 7

⁶⁷ 2002 metų Europos paveldo dienų „Medinė architektūra Lietuvoje“/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/2002/programa.htm>, (2007-01-22)

⁶⁸ Žiūrėti p. 18

⁶⁹ Leidinys skirtas Europos paveldo dienoms'2002, http://www.heritage.lt/epd/2002/EPD2002_leidinys.htm, (2007-05-02)

Lietuvoje, skirtas Europos paveldo dienoms. Knygoje pateikti pagrindiniai dalykai apie Lietuvos medinę architektūrą, jos raidą ir sklaidą. Straipsnių autoriai – žymiausi Lietuvos architektūros tyrinėtojai, geriausi Architektūros ir statybos instituto specialistai, istorikai, etnologai, konservavimo ir restauravimo žinovai. Tai knyga, glaustai pristatanti medinę mūsų šalies architektūrą nuo jos atsiradimo iki šiuolaikinių statinių, plačiau aptarianti medinės sakralinės, liaudies, dvarų, kurortų, pamario krašto, senųjų kaimų, kryždirbystės temas, pateikianti net tinkamos medinių statinių priežiūros patarimų santrauką jų savininkams.

2.6 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2003

„ISTORINIAI MIESTAI: SENA IR ŠIUOLAIKIŠKA“

10 pav. 2003 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2003 metų Europos paveldo dienų atidarymo ceremonija vyko Dubline, Airijoje, rugsėjo 5 – 7 dienomis. Čia dar kartą buvo atkreiptas dėmesys į bendrą visos Europos kultūros paveldą, siekta parodyti Europos kultūros paveldo vientisumą.

2003 – ūjų metų Europos paveldo dienų temą Lietuvoje KVAD pasirinkta tokia – “Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška”. Toks temos pasirinkimas neatsitiktinis, ji ypač aktuali tais metais, nes keletas istorinių miestų ir miestelių (Vilnius, Palanga, Panevėžys, Šilalė) tais metais pažymėjo savo įkūrimo sukaktis.

Europos paveldo dienų renginių metu visuomenė informuota apie iki tol atliktus tyrinėjimus – apie istorinių Lietuvos miestų atsiradimą, aptartos sąlygas, buvusios būtinos jų vystymuisi, buvo atsekti istorinių miestų svarbiausi plėtros etapai, architektūrinės ir urbanistinės mados, atskleista, kokią įtaką daro politinė santvarka, kaip susijusi architektūra, miestų statyba ir politika, kokią įtaką miesto veidui gali padaryti asmenybė. Šiomis temomis visuomenę informavo urbanistikos specialistai bei architektai D. Gasiūnienė, architektūros istorikė, architektūros muziejaus direktorė M. Baužienė, vyr. specialistė V. Poškaitienė, Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros direktorius G. Rutkauskas ir kt. diskusijų metu. Moksleiviams specialistai skaitė paskaitas apie jų miestų istoriją ir urbanistines permainas amžių bėgyje.

2003 –ųjų EPD tikslas – siekta prisiminti Lietuvos istorinių miestų ryšius su kitais Europos istoriniais miestais.

Europos paveldo dienų renginiai vyko visoje Lietuvoje. Programą Lietuvos regionuose parengė tuometinio Kultūros vertybių apsaugos departamento specialistai, ir kai kurių savivaldybių darbuotojai. Visuomenė buvo pakviesta apsilankyti įvairiose išvykose, susitikimuose, ekskursijose, pasivaikščiojimuose su architektūros istorikais po miestų kvartalus, gatves, parodas.

2003 – aisiais metais surengta nemažai ekskursijų, siekiant aplankyti kuo daugiau kultūros paveldo objektų, tokių kaip: ekskursija po Šiluvą ir istorinės medžiagos pristatymas apie miestelio urbanistinę raidą, ekskursija po Jonavos istorinį centrą, pažintinė ekskursija pėsčiomis po senąją Vilkiją, po Krakų miestelį, po Kauno miesto istorines dalis, kurioms suteiktas nekilnojamojo kultūros vertybių statusas: senamiestį ir naujamiestį, po Šėtos miestelį, Valkininkus, aplankant Švč. M. Marijos Apsilankymo bažnyčią, buv. pranciškonų vienuolyno vietą, ekskursija visuomenei po Marijampolės senamiestį, apžvalginė ekskursija po Tverus, po Ukmergės senamiestį⁷⁰ ir dar daug kitų ekskursijų bei parodų, kuriose galėjo dalyvauti visi norintys ir kurias pristatė rajonų urbanistikos specialistai.

2003 metais neatsiranda nieko naujo per EPD, tęsiama ankstesnė tradicija:

- kaip ir 2002 – aisiais metais, KVAD užsakymu buvo sukurtas dokumentinis filmas apie Lietuvos istorinius miestus, kurį Europos paveldo dienų metu parodė Lietuvos televizija. Dar kartą, nemokamai viename iš Vilniaus kino teatrų „Skalvija“ pakviesta pasižiūrėti Europos paveldo dienoms ankstesniais metais sukurtus dokumentinius filmus apie kultūros paveldo apsaugą, tame tarpe ir

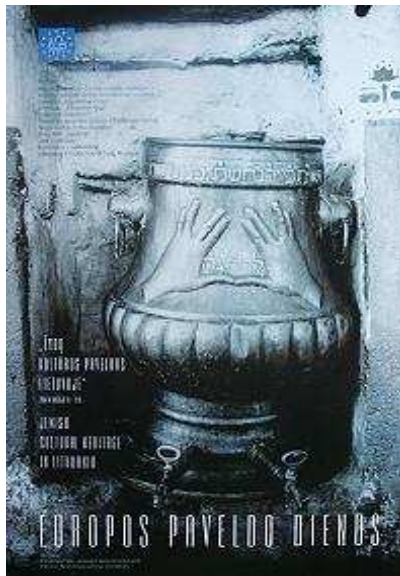
⁷⁰ Europos paveldo dienos 2003 „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/2003/programa.htm>, (2007-01-22)

„Mediniai Lietuvos dvarai“, kuris 2002 – aisiais metais buvo pripažintas geriausiu Lietuvos dokumentiniu filmu⁷¹ ;

- skaitytojus pasiekė ir KPC leidyklos “Savastis” išleista nauja knyga – iliustruotas straipsnių rinkinys „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“.⁷² Knygoje skaitytojams pristatoma istorinių miestų raida Lietuvoje įvairiais laikotarpiais, nuo jų atsiradimo sąlygų iki naujausių statinių, pasirodžiusių istorinėje Vilniaus dalyje, įtrauktoje į Pasaulio paveldo sąrašą, vertinimo.⁷³ Knygoje straipsnių autoriai analizuoja įvairius istorinių miestų aspektus – aptariama ir istorinių želdynų paskirtis, ir visuomeninių erdvių kaita, ir miesto bendruomenės įtaka, miestų vystymosi etapai. Knyga skirta ne tik architektams, urbanistams ar archeologams, o visiems, kurie domisi kultūros paveldu Lietuvos teritorijoje. Šio straipsnių rinkinio tikslas – paakinti domėtis kultūros vertybėmis ir prisidėti jas saugant.

2.7 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2004

“ŽYDŲ KULTŪROS PAVELDAS LIETUVOJE”

11 pav. 2004 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

⁷¹ Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška, <http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003.htm>, (2007-01-22)

⁷² Leidinys, skirtas Europos paveldo dienoms'2003, http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003_leidinys.htm, (2007-05-02)

⁷³ Jomantas A., Pratarmė, Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška, Savastis, Vilnius, 2003, p. 7

2004 – ujų metų Europos paveldo dienų atidarymo sostine išrinkta Barselona. Austrijoje buvo nagrinėjama senųjų pastatų pritaikymo naujoms funkcijoms tema, Bulgarijoje – kultūrinis turizmas, Vokietijoje – vandens turizmas. Belgijoje šie renginiai skirti vienam – Art deco – stiliui, Olandijoje – gynybinei architektūrai, latviai savo objektu pasirinko 100 didžiausiame pavojuje esančių kultūros paveldo vertybių, lenkai aktualizavo savąjį pramoninį paveldą. Švedija ir Ispanija šias dienas skyrė kultūros paveldo ir jaunimo santykiui. Kai kurios temos Lietuvoje jau buvo aptartos, kitų aptarimas dar laukia ateityje.

Lietuvos Europos paveldo dienos, vykusios rugsėjo 10 – 19 d., siūlė atrasti žydų kultūros paveldo klodus Lietuvoje. EPD kaip visada organizavo tuometinis Kultūros vertybių apsaugos departamentas. Renginiai kaip ir kitais metais buvo nemokami, norint pritraukti į juos kuo daugiau žmonių.

Žydų kultūros paveldas yra europinės kultūros ir istorijos sudedamoji dalis. Žydų kultūra ir istorija yra išsisknijusios Europoje ir atsiradusios iš pilnos migracijų, persekiojimų ir nepasitikėjimo storijos. Tačiau ji lygiai taip pat gimė iš žmogiškų mainų, humanizmo ir tarpusavio turtėjimo procesų. Vis dėlto, ilgą laiką Europos žydai buvo laikomi senosios, originalumo sklidinios tradicijos nuolauža.⁷⁴

Sunku būtų rasti Lietuvos miestą ar miestelį, kuriame iki Antrojo pasaulinio karo nebūtų įvairiapusio gyvenimo gyvenusi ir kūrusi žydų bendruomenė. Tereikia nusikelti į tuos nesenus laikus, ir prieš mūsų akis kyla gimnazijos ir spaustuvės, parduotuvės, bankai, ligoninės ir sinagogos. Deja, tai buvo paskutinis didingos litvakų kultūros, kurios šimtmečių plėtra istorinėse Lietuvos ir jos kaimynių žemėse buvo dramatiškai nutraukta, tarpsnis. Nebuvo kitos tautos, gyvenusios ir kūrusios taip arti mūsų ir su mumis. Lietuva, ypač Vilnius, buvo svarbiausi litvakų kultūros, daug prisidėjęs prie pasaulio civilizacijos aruodų turtinimo, centrai.⁷⁵ Kita vertus, Lietuvos žydų veikla ir kūryba tapo integralia Lietuvos kultūros dalimi. Labai gaila, kad ne visose Lietuvos vietose žydų kultūros paveldas yra išlikęs, o išlikę objektai, deja, ne visada patys svarbiausi ar vertingiausi.

Du 2004 metų rugsėjo savaitgalius bendradarbiaudami su žydų bendruomene, muziejais, rajonų ir miestų savivaldybėmis, organizatoriai kvietė visus besidominčius Lietuvos kultūros paveldu ir jo išsaugojimu susipažinti su išlikusiu, tačiau daugeliui nežinomu, žydų kultūros paveldu Lietuvoje. Šių dienų metu buvo galima apsilankyti išlikusiose sinagogose, įvairiose parodose, susitikimuose, ekskursijose, koncertuose, kurie vyko net pačiuose atokiausiuose Lietuvos kampeliuose.

⁷⁴ Tarptautinis ekspertų seminaras "Žydų kultūros paveldo kelias Europoje" Europos paveldo dienų ir Europos Tarybos programos atidarymo proga Lietuvoje, http://www.heritage.lt/naujienos/2004/ts_zydu_kelias_europoje.htm, (2007-01-29)

⁷⁵ Jomantas A., Pabaigos žodis, Žydų kultūros paveldas Lietuvoje, Savastis, Vilnius, 2005, p. 222

Kiekvienas Lietuvos rajonas rodė didelę iniciatyvą atskleisti visiems norintiems kultūros paveldo objektus, šįkart susijusius su žydais. Buvo organizuojamos ekskursijos po Klaipėdos miesto žydų paveldo objektus su gidais, pasakojusiais apie žydų palikimą Lietuvoje: senąsias žydų kapines Žiedų skvere, buvusią žydų ligoninę, buvusią žydų mokyklą Grįžgatvio gatvėje, Klaipėdos miesto mecenato J.L.Wienerio kapą buvusiose miesto kapinėse Liepų gatvėje, po Čekiškės miestelį, po Anykščių žydų kultūros paveldo vietas, po Kauno žydų kapines, po Šiaulių apskrities žydų kultūros paveldo objektus maršrutu: Šiauliai – Kužiai (Luponių miškas) – Gruzdžiai – Žagarė – Joniškis – Šiauliai, po Kėdainių rajono miestelius – Krakes, Dotnuvą, Šėtą, Josvainius, lankant žydų sinagogas, išlikusius pastatus, kapines.⁷⁶ Taip pat buvo rodomi įvairūs spektakliai, vyko parodų bei ekspozicijų atidarymai, susiję su žydų kultūra.

Pratęsiama tradicija, atsiradusi 2002 – aisiais metais:

- kaip ir ankstesnius dvejus metus, per televiziją buvo rodomas filmas EPD tematika: buvusio Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu, televizijos žiūrovams buvo parodytos dviejų dokumentinių filmų apie žydų kultūrinį palikimą Lietuvoje premjeros;
- pasirodė ir nauja knyga iš EPD serijos. Skaitytojai knygynuose atrado knygą apie žydų kultūros paveldą – „Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“, kurią išleido leidykla „Savastis“. Ši knyga kviečia pasivaikščioti po XIX amžiaus žydišką Vilnių ir Kauną, pasakoja apie Kauno tarpukario architektūrą, apie Klaipėdos krašto žydų kultūrą, apie reikšmingiausias Lietuvos sinagogas ir kitą sakralinį paveldą, apie Lietuvos estrados pradininką Danielių Dolskį, apie gyvenimą štetle bei žydų virtuvės paslaptis – receptus ir daugelį kitų dalykų.

2004 –ųjų metų naujovės:

- 2004 metų rugsėjo 10 dieną Vilniuje, bendradarbiaujant to meto Kultūros vertybių apsaugos departamentui ir EKKI, buvo surengtas tarptautinis seminaras „Žydų kultūros paveldo kelias Europoje“, skirtas tarptautinei patirčiai, išsaugant žydų kultūros paveldą, aptarti. Šis seminaras – mūsų šalies įsijungimas į dar

⁷⁶ Lozoraitis J., Žydų kultūros paveldas – Lietuvai ir Europai, *Lietuvos žinios*, 2004 m. Rugsėjo 23 d., p. 16

vieną europinę programą – žydų kultūros paveldo kelią Europoje.⁷⁷ Toks seminaras EPD metu vyko pirmą kartą;

- buvo išleistos ir dar kelios knygos žydų tematika: dokumentų ir straipsnių rinkinys „Raseinių krašto žydai“, Marijos Rupeikienės knyga „Nykstantis kultūros paveldas: Lietuvos sinagogų architektūra“ bei „Žydai: istorija, kultūra paveldas“ – apie žydų kultūros paveldą Utenos apskrityje. Ankstesniais metais pasirodydavo tik po vieną knygą būtent EPD užsakymu.

2.8 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2005

„EUROPA, BENDRAS PAVELDAS. KULTŪROS VERTYBĖS IR KULTŪRINIS TURIZMAS“

12 pav. 2005 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2005 – ujų metų Europos paveldo dienoms Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (buvęs KVAD) pasirinko netradicinę tematiką. Nesirinkta būtent viena ar kita konkreči tema, kaip medinis paveldas, žydų paveldas ar kitos, buvusios iki tol, o norėta visas temas tarsi apjungti. Nes norint pažinti konkrečią paveldo sferą, reikia su ja tiesiogiai susidurti – ją aplankyti ir pamatyti. O tai vadinama kultūriniu turizmu.

⁷⁷ European Cultural Routes. The European Routes of Jewish Heritage, http://www.seecorridors.eu/?w_p=16&w_l=2&w_c=25, (2007-04-03)

Pasaulinės turizmo organizacijos analizės duomenimis, per ateinančius 10 – 20 metų keisis pagrindinių turizmo srautų Europoje kryptys. Iš pietų Europos jos pasuks į šiaurinę jos dalį, vis daugiau turistų rinksis Baltijos jūros regiono šalis.⁷⁸

Klausimai, kurie buvo gvildinami 2005 m. rugsėjo 15 – spalio 2 d. vykusių Europos paveldo dienų „Europa, bendras paveldas. Kultūros vertybės ir kultūrinis turizmas“ metu:

- ar mes tikrai pasirengę priimti turistus Lietuvoje?
- ar turime modernią, daug – ir ne tik darbo reikalais – keliaujančiam žmogui patrauklią turizmo infrastruktūrą?
- ar profesionaliai atskleidžiame mūsų kultūros paveldo vertes?
- ar jau esame parengę kultūros kelių po Lietuvos regionus programas?

Kultūrinis turizmas, kaip ir muzikos ar knygų leidyba, yra ekonomikos sritis, kur pelnas yra esminis faktorius, svarbu ir galimybė kurti darbo vietas, todėl galima suprasti naujųjų Europos Sąjungos valstybių – narių lūkesčius. Kiekviena jų siekia atskleisti savo kultūrinę įvairovę, lemiančią kultūrinio turizmo kryptis ir maršrutus. Prie to dar turėtume pridėti ir aktyvų europietišką pilietiškumą bei mokėjimą dalintis, gautą iš bendros praeities, kurią keli pasauliniai, regioniniai karai ar totalitariniai režimai buvo beiškreipę ar net beištrinę. Mums Europą iš tiesų dar reikia atrasti iš naujo. Visa tai, ką gali mums parodyti tos šalys, kuriose mes negalėjome lankytis ištisus dešimtmečius, yra dalis mūsų bendro kultūros paveldo, nuo kurio buvome dirbtinai atkirsti. Kasdien vis labiau įsitikiname, kad kultūrinis turizmas ir viena iš jo sudedamųjų dalių – Kultūros keliai, kuriuos Europos Taryba pradėjo rengti nuo 1987 metų – priešingai, kelia susižavėjimą Europos idėja.⁷⁹

Pasak EPD koordinatoriaus Lietuvoje Alfredo Jomanto, savivaldybėms bei kitoms atsakingoms organizacijoms kultūros paveldo vertės atskleidimas, šio paveldo puoselėjimas ir kūrybingas panaudojimas tampa svarbiu turizmo plėtros svirtu.

Kalbant apie kultūrinį turizmą, svarbiausia yra atrasti Lietuvą sau patiems: suvokti ir priimti savąją tapatybę kartu su šalies autentiškąja kultūra, miestais ir jų senąja architektūra, dvarais ir istoriniais parkais, iš naujo atrasti tik mums būdingą Lietuvos kraštovaizdį ir įtvirtinti šią savastį bendrame Europos kontekste.

2005 metais organizatoriai vėl pakvietė į ekskursijas po gausiai lankomas vietas, turinčias kultūrinę vertę: visi besidomintys galėjo tiek pėsčiomis, tiek autobusu ir netgi dviračiais arba laivu

⁷⁸ Europa, bendras paveldas. Kultūros vertybės ir kultūrinis turizmas. EPD 2005 pristatymas, <http://www.heritage.lt/epd/2005/EPD2005.htm>, (2007-01-22)

⁷⁹ Ten pat

keliauti po Lietuvos dvarų sodybas, istorinius parkus, piliakalnius, bažnyčias, gynybinius įtvirtinimus, apie juos sužinoti iš specialistų, aplankyti naujas parodas ir kita. Buvo organizuotos išvykos – ekskursijos „Smilgių krašto kultūros vertybės ir istorija“, dviejų dienų pėsčiųjų žygis – stovykla „Senovės piliakalniai ir gyvenvietės dabartiniame kraštovaizdyje“ į Vilkaviškio rajono ir Vištyčio regioninio parko žymiausius piliakalnius ir senovės gyvenvietes, pažymint ir parengiant aplankytų objektų turistinį maršrutą, ekskursija Vilniuje „Vilniaus naujamiestis. J. Basanavičiaus gatvė“, turistinė kelionė autobusu „Kauno rajonas – Kėdainiai“, ekskursija pėsčiomis po istorinį Panevėžio centrą: Laisvės aikštė – Kranto g. – P.Puzino g. – Respublikos g., ekskursija į Žemųjų Švč. M. Marijos bažnyčią ir į šios bažnyčios autoriaus architekto V. Michnevičiaus gimtinę Strebeikių kaime, ekskursija autobusu po Pakruojo rajono kultūros paveldo objektus maršrutu: Šiauliai – Pakruojis – Linkuva – Žeimelis – Šiauliai, pasivaikščiojimas ir pasivažinėjimas fajetonu po Zyplių dvaro sodybą ir jos parką, ekskursija autobusu po Vilniaus apylinkių dvarus: Užutrakio, Trakų Vokės ir Lentvario, ekskursija autobusu „Geriausiu Utenos kolegijos studentų parengtu maršutu“, ekskursija autobusu pagal Radviliškio, Pakruojo ir Bauskės (Latvija) savivaldybių rengiamą tarptautinį projektą „Turizmo kelias Šeduva – Bauskė“ maršrutu: Šiauliai – Radviliškis – Šeduva – Burbiškis – Pakruojis – Rundalė – Bauskė.⁸⁰ Vėl vyko parodų atidarymai, konferencijos, susitikimai – popietės kultūrinio turizmo tematika.

Skirtumai nuo kitų Europos paveldo dienų Lietuvoje:

- 2005 metais nebeišleidžiama jokia knyga EPD proga;
- finansavimas išauga jau iki 120 tūkstančių litų valstybės lėšų.

Pratęsimos jau ankstesnėse Lietuvos Europos paveldo dienose atsiradusios naujos, tapusios tradicija :

- 2005 metais buvo suorganizuota konferencija „Kultūrinis turizmas: kaip atskleisti kultūros paveldo vertes“. Ji vyko net tris dienas – dvi pirmąsias Vilniuje, o paskutinioji Kaune. Vilniaus seminaro metu kultūrinio turizmo organizatoriai iš visos Europos pateikė praktinius pavyzdžius, kaip efektingai pristatyti savo šalies paveldą ir kultūros kelius. Konferencija Kaune buvo skirta pilių ir fortifikacijų paveldo pritaikymo turizmui problemoms aptarti. Seminaras buvo rengiamas bendradarbiaujant Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos, Europos Kultūros kelių

⁸⁰ Lietuvoje prasidėjo Europos paveldo dienos, *Marijampolės miesto laikraštis*, 2005 m. rugsėjo 18 d., p. 4

institutui ir Kauno miesto savivaldybei. Dalyvauti galėjo visi norintys, prieš tai užsiregistravę internetu KPD internetinėje svetainėje ;

- žiūrovus pasiekė naujas dokumentinis filmas – keleto autorių sukurtas „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko.“⁸¹ Jis pasirodė Kultūros paveldo departamento užsakymu ir DVD formatu.

2.9 EUROPOS PAVELDO DIENOS 2006

“EUROPA, BENDRAS PAVELDAS. IŠSAUGOKIME PRAEITĮ”

13 pav. 2006 metų Europos paveldo dienų Lietuvoje plakatas

2006 metų rugsėjo 22 – spalio 1 dienomis Lietuvoje vyko tradiciniai Europos Tarybos programos „Europos paveldo dienos“ renginiai. Metų tema pasirinkta tokia: „Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį“. Ji skatino kalbėtis apie kertinius kultūros paveldo išsaugojimo dalykus. Ši tema apjungė visą paveldą, mums paliktą praeities kartų. Bandyta atsakingiau pažvelgti į bendras Europos kultūros vertybes, suvokti jų apsaugos naudą bei būtinybę.

Būtų trumparegiška, jei apie tautos ir valstybės savastį, jos kultūros paveldą kalbėtų tik specialistai. Kultūros vertybių išsaugojimas tikrai nėra vien kultūros paveldo saugotojų, restauratorių, istorikų ar dar kokios nors siauros srities specialistų reikalas. Tai nedaloma visuomenės raidos proceso dalis.

⁸¹ Lietuvoje prasideda Europos paveldo dienos, <http://www.heritage.lt/ziniasklaida/ps05/ps043.htm>, (2007-05-08)

Tikėtasi, kad diskusijos apie kultūros paveldą 2006 metų Lietuvos Europos paveldo dienų metu europinė patirtis, kurią Kultūros paveldo departamentas bendradarbiaudamas su kolegomis iš kitų Europos šalių jau keletą metų bando perteikti Lietuvos savivaldybių specialistams, buvo ta geroji patirtis, kuri paskatino ir turistinių – informacinių leidinių leidėjus pateikti daugiau ir kokybiškesnės informacijos apie kultūros paveldo objektus, jų lankymo galimybes ir laiką.⁸²

Europos Taryba, įtakodama politinius procesus senajame kontinente ir siekdama demokratijos įtvirtinimo bei visuotinio žmogaus teisių laikymosi, 2005 m. Faro (Portugalija) mieste pakvietė valstybes – nares pasirašyti Kultūros paveldo vertės pagrindų visuomenei konvenciją.⁸³ Šis dokumentas jau pirmajame straipsnyje įtvirtina neatsiejamą piliečių teisę į kultūros paveldą bei teisę dalyvauti kultūriniame gyvenime ir pripažinti individualią ir kolektyvinę atsakomybę už kultūros paveldą. Tame pačiame straipsnyje pabrėžiama, jog kultūros paveldo išsaugojimas ir jo tvarus naudojimas turi tapti žmogaus vystymosi ir gyvenimo kokybės tikslu. Faro konvencija yra kokybiškai naujas dokumentas, mat čia kalbama jau ne apie kultūros paveldo apsaugą, kurią detalčiai reglamentuoja Europos Tarybos parengtos Europos architektūros, Europos kraštovaizdžio ar Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencijos, o apie visuomenę ir kultūros paveldo reikšmę visuomenei. Kaimyninėje Latvijoje šios konvencijos svarba buvo suvokta daug greičiau, Latvija ne tik pasirašė, bet jau ir ratifikavo šį dokumentą.⁸⁴

Supažindinti Vilniečius su Vilniumi ir jame išlikusiais didikų rūmais ir buvo užsibrėžta per šias EPD. Buvo apžiūrimi Dominikonų g. pastatai, Petro Vileišio rūmai (Antakalnio g. 6), Oginskių rūmai (Arklių g. 5), Slušų rūmai (T. Kosciuškos g. 10), Trakų Vokės dvaro ansamblis, Lentvario dvaro ansamblis, Stanislovo Jonaičio Kęsgailos namas (Šv. Ignoto g. 7), Jonušo Radvilos rezidencija (Vilniaus g. 22 / Liejyklos g. 4), Pauliaus Algimantaičio Alšėniškio valda (S. Daukanto aikštė 1).⁸⁵ Kartais net į kai kurias parduotuves sostinės centre užsukę vilniečiai nė nesusimąsto, kad jie vaikščioja po rūmus.

Žinoma, ne tik Vilniuje yra paveldo objektų. Kaip ir kiekvienais metais, ir kituose Lietuvos rajonuose vyko įvairūs renginiai:

Alytaus miesto gyventojai, besidomintys kultūros paveldu, vidurinių mokyklų moksleiviai su juos lydinčiais mokytojais savarankiškai keliavo prie miesto bažnyčių (Šv. Kazimiero bažnyčia (Ulonų g.), Šv. Marijos krikščionių pagalbos bažnyčia (Jurgiškių g.), Šv. Angelų Sargų bažnyčia ir

⁸² Riklienė D., Po paskaitų – ekskursijos po piliakalnį ir dvarą, *Santaka*, 2006 m. rugsėjo 30 d., p. 5

⁸³ Apie vertę ir vertybes, http://www.lrt.lt/europaplus/item_1030.php?strid=1030&id=3643, (2007-03-17)

⁸⁴ Jomantas A., Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį. Pristatomi objektai apskrityse, <http://www.heritage.lt/epd/2006/EPD2006.htm>, (2007-01-22)

⁸⁵ Elta, Per Europos paveldo dienas – po didikų rūmus, *Respublika*, 2006 m. rugsėjo 21 d., p. 4

šventorius (Savanorių g.), Šv. Liudviko bažnyčia, žalvarinis varpas, pneumatiniai vargonai, Šv. Liudviko, Šv. Kazimiero, Šv. Antano paveikslai (Panemuninkėlių g.). Visus juos pasitiko klebonai, kurie ekskursijos dalyvius supažindino su bažnyčiose esančiu sakraliniu paveldu; vyko atvira restauravimo pamoka „Pašto stoties restauravimo ypatumai“ Jonavos krašto muziejuje;⁸⁶ ekskursija mokiniams autobusu „Paminklai ant Nemuno kranto ties Prienų kilpa“; diskusija „Paveldėjome. Ar išsaugosime ateities kartoms?“ Raudondvario dvaro pilyje; ekskursija pėsčiomis po Birštono miestą; konferencija „Išsaugokime praeitį“. Konferencijoje buvo pristatomi moksleivių projektai „Išsaugokime kultūros paveldą“ Jonavos Senamiesčio gimnazijoje; pažintinė išvyka autobusu po Kauno rajoną „Istorinio paveldo takais“; ekskursija Kazlų Rūdos savivaldybės moksleiviams į Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių žymiausius, europinę kultūrą reprezentuojančius paveldo objektus, apilankant Marijampolės marijonų vienuolyną ir Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią – Mažąją Baziliką, Marijampolės geležinkelio stoties statinių kompleksą, kareivinių kompleksą, Gelgaudiškio dvaro parką, senuosius jų rūmus, velnio kalną, apipintą legendomis ir padavimais;⁸⁷ Kalvarijos sinagogų kompleksą, įvyko Gulbinėnų dvare Panevėžio apskrities moksleivių kūrybinių darbų (fotografijų, piešinių) konkurso dalyvių parodos pristatymas; ekskursija „Senieji Kelmės pastatai“; buvo skaitomi pranešimai: „Istorinės sienos funkcionavimo raida“ (pranešėjas Edmundas Mažrimas), „Istorinės sienos įtaka Tauragės krašto tapatumui“ (pranešėjas Jonas Liorančas). Tauragės „Santakos“ muziejuje.⁸⁸

Tarptautiniame vaikų fotografijos konkurse „Kultūros paveldas fotografijoje“, kurį remia Europos Taryba, o Lietuva kas met dalyvauja nuo 1999 – ujų metų, nugalėtojais tapo Gabija Petronytė 19 m., Daumantas Simėnas, 15 m. ir Vytautas Skaisgiraitis, 15 m. Jų nuotraukos buvo siunčiamos į tarptautinį turą Barselonoje (Ispanija).⁸⁹ Šių trijų laimėjusių bei dar kitų moksleivių, dalyvavusių konkurse, atrinkti darbai buvo eksponuojami Vilniuje esančiame Mados ir stiliaus centre „Europa“ trečiajame aukšte nuo rugsėjo 22 d., kada įvyko parodos atidarymas, iki spalio 22 d. Juos galėjo apžiūrėti visi „Europa“ lankytojai. Vėliau paroda buvo archyvuojama.

Kaip ir ankstesniais dvejais metais (2004 – 2005) Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos 2006 metais po EPD renginių kvietė:

⁸⁶ Muziejuje – atvira pamoka, *Alio Jonava*, 2006 m. rugsėjo 27 d.

⁸⁷ Riklienė D., Po paskaitų – ekskursijos po piliakalnį ir dvarą, *Santaka*, 2006 m. rugsėjo 30 d., p. 5

⁸⁸ Europos paveldo dienos 2006. Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį/Programa, http://www.heritage.lt/epd/2006/programa_aps.htm, (2007-01-22)

⁸⁹ Armonaitė L., Lietuva Europos paveldo žemėlapyje, *Lietuvos žinios*, 2006 m. rugsėjo 22 d., p. 9

- Lietuvos miestų ir rajonų merus, savivaldybių administracijų pareigūnus, paveldosaugininkus bei organizacijų, dirbančių su vietos valdžia, atstovus į seminarą „Kultūros keliai ir kultūrinis turizmas“. Šiame seminare pranešimus skaitė svečiai iš Liuksemburgo (EKKI direktorius Michel Thomas – Penette) bei Rumunijos (architektė Claudia Constantinescu). Buvo kalbama apie kelionės maršrutus, pagrįstus kultūrine įvairove.

Svarbiausia: nauja atsiradę 2006 – uju metų EPD metu:

- Nuo 1998 – uju iki 2006 – uju metų Europos paveldo renginius oficialiai organizavo Kultūros paveldo departamentas, tačiau visus organizacinius darbus atliko vienas žmogus – EPD Lietuvoje koordinatorius A. Jomantas. O jau prie 2006 – uju metų paveldo dienų planavimo prisidėjo dar trys – tai Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus darbuotojos Aušra Dulevičiūtė Kavaliauskienė, Nijolė Narbutaitė bei Gabija Mauliūtė.

2006 – uju metų Europos paveldo dienoms buvo skirta 120 tūkstančių litų iš Lietuvos valstybės biudžeto. Tokia suma skiriama nuo praėjusių metų.

V. MOKSLEIVIŲ FOTOGRAFIJOS KONKURSAS „KULTŪROS PAVELDAS FOTOGRAFIJOJE”

Kaip visoje Europoje, taip ir Lietuvoje Europos paveldo dienų tema siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į tam tikrą mūsų šalies paveldo sritį, įgalinti pažinti ją esmingiau ir suvokti šio paveldo ilgalaikį vaidmenį bei potencialias nūdieniame civilizacijos ir kultūros kontekste. Projektas „Paveldo dienos“ itin kviečia jaunimą ir tikisi įkvėpti jam daugiau susidomėjimo ir aspiracijų pažinti savo ir kitų, dabar taip lengvai pasiekiamų, Europos šalių kultūros istoriją.⁹⁰ Todėl kasmet Europos paveldo dienų programos pasipildo naujais renginiais jaunimui.

1994 metais Europos Taryba, Europos sąjunga ir Karaliaus Bodueno Fundacija (Belgija) įsteigė specialią „Europos paveldo dienų premiją“ Europos paveldo dienų renginių konkursų nugalėtojams.⁹¹

Tarptautinis vaikų fotografijos konkursas „Kultūros paveldas fotografijoje“, kurį remia Europos Taryba, specialiai skirtas jaunimui, jis rengiamas nuo 1995 – ujų EPD metu. Ši tarptautinė fotografinė patirtis – tai puikus būdas moksleiviams pažinti Europos ir kitų šalių turtingą, įdomų ir savitą kultūros paveldą.⁹²

1999 – aisiais pirmą kartą konkurse dalyvavo ir Lietuvos jaunieji fotomenininkai. Būtent tais metais Lietuva įsijungė į šį konkursą vien Alfredo Jomanto dėka. Jis išsikovojo iš valstybės biudžeto papildomai lėšų būtent šio konkurso organizavimui.

Pati fotografijos konkurso eiga nuo atsiradimo iki 2007 – ujų metų nepasikeitė nei Lietuvoje, nei kituose Europos šalyse. Jo tradicija tęsiama kiekvienais metais visų Europos paveldo dienų metu.

Konkurso tikslas – skatinti moksleivius domėtis kultūros vertybėmis, jas branginti ir puoselėti, o taip pat fotografijos meno pagalba populiarinti reikšmingas Lietuvos kultūros vertybes tiek šalyje, tiek užsienyje. Konkursą Lietuvoje organizuoja Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos.

Organizatoriai kasmet Lietuvoje pastebi vis didesnę tiek jaunimo, tiek mokytojų susidomėjimą kultūros paveldo tema, todėl stengiasi tą susidomėjimą palaikyti bei skatina jį, nugalėtojus apdovanodami knygomis, organizuodami jiems ekskursijas, susijusias su kultūros vertybių apžiūra.

⁹⁰ Jomantas A., Europos paveldo dienos 2004. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje/Pristatomi objektai apskrityse, <http://www.heritage.lt/epd/2004/EPD2004.htm>, (2007-01-22)

⁹¹ Europa: bendras palikimas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)

⁹² Jomantas A., Tenth international Heritage Photographic Experience 2005, Barcelona, 2005, p. 145

Konkurse gali dalyvauti visi Lietuvos moksleiviai ir jaunimas nuo 13 iki 23 metų amžiaus. Jie pateikia ne daugiau kaip tris fotografijas, sukurtas per pastaruosius kelis metus: nuotraukos teikiamos juodai baltos arba spalvotos (padarytos rankiniu būdu) – formatas 15x21 cm, arba juodai baltos arba spalvotos (padarytos mašininio būdu) – formatas ne mažesnis kaip 15x21 cm. Fotografijos siunčiamos Kultūros vertybių apsaugos departamentui kietame aplankale arba tarp dviejų kartono lakštų.

Fotografijų konkurso dalyviai neatlyginamai suteikia organizatoriui teisę išleisti jų fotografijas Europos paveldo dienoms skirtuose leidiniuose, arba leidiniuose, propaguojančiuose kultūros paveldo apsaugą ir platinamuose nekomerciniiais tikslais.

Visus darbus, pateiktus konkursui, vertina sudaryta komisija iš kultūros vertybių apsaugos specialistų bei Lietuvos fotomenininkų sąjungos narių ir Europos Tarybos ekspertų, kurie konkurso metu svečiuojasi Lietuvoje. Komisijos sudėtį tvirtina Kultūros paveldo departamento direktorius.

Nuotraukos vertinamos pagal tokius kriterijus:

- Pasirinktos temos atskleidimas;
- Meniškumas;
- Techniškumas.

Konkurso temos yra šios:

- Medinė ir mūrinė architektūra;
- Kultūrinis kraštovaizdis, piliakalniai, istorinės kapinės, istoriniai parkai ir sodai;
- Pramoninis paveldas;
- Žmogus ir kultūros paveldas;
- Jaunimas ir kultūros paveldo apsauga;
- Kultūros paveldo restauravimas ir puoselėjimas;
- Kultūros paveldo apsaugos specialybės ir amatai.

Fotokonkurso rezultatai skelbiami Kultūros paveldo departamento internetiniame puslapyje per 15 dienų po įvykusio konkurso dienos. Tos fotografijos, kurios išrenkamos geriausiomis (tokių yra trys), yra siunčiamos į tarptautinį turą Ispanijoje, Barselonoje. Galima teigti, jog konkursą laimėjusių moksleivių fotografijos reprezentuoja Lietuvos jaunimo požiūrį į kultūros paveldą.⁹³

⁹³ Jomantas A., *Eleventh international Heritage Photographic Experience 2006*, Barcelona, 2006, p. 147

Tarptautinio moksleivių fotografijos konkurso nugalėtojai apdovanojami Europos Tarybos diplomu. Taip pat jų nuotraukų paroda rengiama kasmet ET būstinėje Strasbūre. Visos nugalėjusios fotografijos publikuojamos Europos Tarybos leidžiamame kataloge, kuris yra platinamas 50 valstybių.

Paskutiniaisiais 2006 – aisiais metais Europos Tarybos remiamo tarptautinio moksleivių fotografijos konkurso „Kultūros paveldas fotografijoje“ nacionalinio turo nugalėtojai vertinimo komisija paskelbė:

- Gabiją Petronytę iš Lentvario,
Motiejaus Šimelionio vidurinės mokyklos;

14 pav. „Lentvario parkas“

- Daumantą Simėną iš Panevėžio,
Panevėžio 5-osios vidurinės mokyklos;

15 pav. „V. Svirikio pastatytas koplytstulpis“

- Vytautą Skaisgiraitį iš Klaipėdos, „Vyturio“ vidurinės mokyklos.

16 pav. „Didžioji vandens gatvė Klaipėdoje“

Ankstesniųjų metų fotografijos konkurso nugalėtojais tapo:

- Mindaugas Paliulis, Anykščių Jono Biliūno gimnazija. Nuotrauka vadinasi „Rašytojo Jono Biliūno sodyba, Niuronyse“;
- Jovita Šlajutė, Šilutės Pamario pagrindinė mokykla. „Aviliai“;
- Lina Pamparaitė, Švenčionėlių pagrindinė mokykla. „Kernavės landšaftinis istorinis draustinis“;
- Dainora Kelevišiūtė, Lentvario Motiejaus Šimelionio vidurinė mokykla. „Lentvario, grafo Tiškevičiaus, architektūrinio ansamblio fragmentai“;
- Gediminas Tamulynas, „Aušros“ mokykla, Tauragė. „Tos rankos, kurios mane nudrėbė iš aplinkinių kaimų molio, jau seniai nusviro“;
- Lina Vanko, Vilniaus Lengvosios pramonės ir buitės paslaugų mokykla. „Medinio namo fragmentas Žvėryne“;
- Darius Miškinis, Tauragės profesinio rengimo centras. „Medinis kryžius „Bet gaila, kad šis gyvenimas praėjo““;
- Martynas Paulauskas, Seda. „Sedos miestelio bažnyčia“;
- Vygantas Strolė, Kupiškis. „Paminklas kareiviui“;
- Renata Charukevič, Vilnius. „Švėkšnos parkas“;
- Saulius Lukoševičius, Vilkaviškis. „Kapinės vakarėjant“;

- Agnė Smilgaitė, Klaipėda. „Dovilų bažnyčia“;
- Paulius Dirginčius, Šiaulių „Juventos“ pagrindinė mokykla. „Vilniaus visų šventųjų bažnyčia“;
- Gediminas Serva, Kelmės „Kražantės“ pagrindinė mokykla. „Koplytėlė prie Tverų“;
- Pijus Girdziušas, M.Šimelionio vidurinė mokykla, Lentvaris. „Lentvario grafo Tiškevičiaus rūmai – Lentvario ežeras“.

VI. EUROPOS PAVELDO DIENOS LIETUVOJE: ATEITIS, PERSPEKTYVOS, GALIMYBĖS

2007 – ūjų metų Europos paveldo dienų perspektyva:

- Kultūros paveldo departamentas 2006 metų spalio 4 dieną kvietė Lietuvos miestų ir rajonų merus, savivaldybių administracijų pareigūnus, paveldosaugininkus bei kitų organizacijų, dirbančių su vietos valdžia, atstovus į seminarą – konferenciją „Kultūros keliai ir kultūrinis turizmas“. Seminare buvo kalbama apie kelionės maršrutus, pagrįstus kultūrine įvairove. Organizatoriai tikisi, kad seminaras padėjo tinkamai pasirengti 2007 – ūjų metų Europos paveldo dienoms tema „Europa: bendras paveldas. Kultūros keliai“. Tokia tematika EPD organizatorių pasirinkta neatsitiktinai: 2007 – aisiais metais bus Kultūros kelių programos dvidešimtmetis;
- kol kas numatyta dar tik 2007 – ūjų metų EPD pavadinimas, programa nesudaryta, neišsikelti ir būsimų Europos paveldo dienų uždaviniai bei tikslai;
- organizatoriai 2007 – aisiais metais tikisi sulaukti daugiau paramos iš Lietuvos valstybės (lėšomis), nes tada būtų galima surengti daugiau paveldo objektų pristatymo renginių, tuo skatinant vertybių apsaugos galimybes;
- numatomas visiškas savivaldybių perėmimas kontroliuojant rajonuose EPD renginių organizavimą bei pristatymą visuomenei, KPD paliekant tik koordinuojamąją, patariamąją funkcijas.

Jau patvirtinti ET remiamo tarptautinio jaunimo fotografijos konkurso „Kultūros paveldas fotografijoje“ 2007 – ūjų metų nacionalinio turo nuostatai. Pasikeitimų nuo ankstesniųjų metų nėra. Norintys dalyvauti jau gali siųsti pačių padarytas nuotraukas.

2007 metais Vilniuje numatytas tarptautinis forumas „Kultūros paveldas ir kultūrinis turizmas: poveikis, valdymas ir atsakomybės“.

VII. IŠVADOS

1. Europos paveldo dienų projektas yra bandymas priartinti piliečius prie kultūros paveldo, skatinti domėtis juo, budinti istorinę – kultūrinę savimonę ir atstatyti gyvą, suinteresuotą ryšį su tuo, ką vadiname kultūriniu paveldu.
2. Europos paveldo dienų kokybė yra tiesiogiai priklausoma nuo:
 - valstybės finansavimo;
 - EPD organizuojančių asmenų bei institucijų;
 - visuomenės aktyvumo projekto renginiuose.
3. Lietuvoje paskutiniosios Europos paveldo dienos ryškiai skiriasi nuo pačių pirmųjų EPD renginių:
 - teritorijos (kur vyksta paveldo dienos) išaugimu;
 - dalyvių kiekiu (nėra statistinių duomenų, tačiau organizatorių teigimu, jaučiamas ryškus pagausėjimas);
 - didesniu renginių skaičiumi;
 - aktyvesnis paveldo institucijų prisijungimas prie EPD organizacinės veiklos periferijoje;
 - EPD apimančių veiklos sričių išsiplėtimas (leidžiamos knygos, dokumentiniai filmai, dalyvavimas fotografijos konkurse, organizuojamos konferencijos);
4. Europos paveldo dienų metu Lietuvoje buvo išleistos šešios knygos (1999, 2000, 2001, 2002, 2003 ir 2004 metais) atitinkama tų metų EPD tema. Taip pat buvo pristatyti keturi dokumentiniai filmai (2002, 2003, 2004 ir 2005 metais) būtent tų metų Europos paveldo dienų tematika.
5. Bendradarbiaujant su Europos Kultūros kelių institutu Lietuvoje EPD metu surengti trys seminarai (nuo 2004 –ųjų metų), perteikę didelę patirtį organizuojant tolimesnes paveldo dienas.

VIII. SANTRUMPOS

EHDs – European heritage days (Europos paveldo dienos)
EKKI – Europos kultūros kelių institutas;
EPD – Europos paveldo dienos;
ES – Europos sąjunga;
ET – Europos Taryba;
KPC – Kultūros paveldo centras;
KPD – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos;
KVAD – Kultūros vertybių apsaugos departamentas;
LTV – Lietuvos televizija;
TRSVES – Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius;
VSAA – Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra.

IX. SANTRAUKA

Idėja pradėti rengti Europos paveldo dienas gimė Prancūzijoje 1984 metais. Jos iniciatorius – Prancūzijos kultūros ministras Jack Lang. Per keletą metų šis renginys išplito po daugelį Europos šalių ir pasidarė toks populiarus, jog nuo 1991 metų Europos Tarybai inicijavus ir parėmus Europos Sąjungai visoje Europoje imta rengti Europos paveldo dienos.

EPD renginiai skirti visuomenei, siekiant ją supažindinti su kultūros paveldu, parodyti tai, kas visuomenei neprieinama arba aktualizuoti vienokią ar kitokią kultūros paveldo sritį. Labiausiai, tikimaši šia programa sudominti moksleivius ir paskatinti juos domėtis savo šalies kultūra, istorija. Ta proga Europos Taryba bendradarbiaudama su Katalonijos (Ispanija) kultūros paveldo specialistais nuo 1995 –ųjų rengia vaikų tarptautinį fotografijos konkursą “Kultūros paveldas fotografijoje”. Konkurse dalyvauti taip pat gali visos jaunimo grupės pateikusios europinį projektą, atitinkantį keliamus reikalavimus.

Lietuva šiame tarptautiniame fotografijos konkurse dalyvauja nuo 1999 –ųjų metų jau aštuonerius metus. Išrinkti geriausiai darbai siunčiami į tarptautinį turą Ispanijoje, Barselonoje. Visos nugalėjusios fotografijos publikuojamos Europos Tarybos leidžiamame kataloge, kuris yra platinamas 50 valstybių.

EPD atidarymo ceremonija sukviečia daug radijo ir televizijos kompanijų iš įvairių Europos šalių – geresnės reklamos turizmui negalima tikėtis. Tai yra įspūdingas lankytojų ir dalyvių skaičiumi renginys. Besidomintys kultūros paveldu lankosi apie 30 000 objektų 47 šalyse. Lankytojų skaičius vis dar auga o pasiekta jau 19 mln. Lietuvoje šis renginys taip pat darosi populiarus.

Europos paveldo dienos Lietuvoje imtos rengti 1995 –aisiais metais. Ir tęsiasi jau 12 metų. EPD organizatoriai Lietuvoje – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, pakviečia apsilankyti 50 – 60 kultūros paveldo objektų visoje Lietuvoje. Vis didesnis ratas piliečių domisi krašto istorija, kultūros vertybėmis ir jų apsauga.

Susistemintus turimą bei surinktą medžiagą konkrečiomis Europos paveldo dienų temomis, yra išleistas keletas knygų su straipsnių rinkiniais, sumontuoti filmai, kurie išleisti DVD formatu.

Kiekvienais metais organizatoriai parenka vis kitokią temą, dažniausiai aktualią būtent konkrečioms metams. Jau buvo paliestos svarbios Lietuvos paveldui temos: dvarai ir rūmai, istoriniai parkai ir sodai, technikos paveldas ir kitos. 2007 –aisiais metais numatoma tema „Europa: bendras paveldas. Kultūros keliai“.

X. SUMMARY

The French Minister of Culture suggested extending to a European level the “Monuments’ Open Doors” initiative launched in France in 1984. Several European countries, such as The Netherlands, Luxemburg, Malta, Belgium, the United Kingdom (Scotland) and Sweden soon set up similar events.

In 1991, the Council of Europe officially launched the European Heritage Days (EHDs) with the support of the European Commission. In 1999, this initiative became a joint action of the Council of Europe and the European Commission. Throughout Europe, during the weekends of September, the European Heritage Days open the doors of numerous monuments and sites, many of them usually closed to the public, allowing Europe’s citizens to enjoy and learn about their shared cultural heritage and encouraging them to become actively involved in the safeguard and enhancement of this heritage for present and future generations.

Today, the European Heritage Days can be considered an essential instrument for fostering a tangible experience of European culture and history in addition to raising the awareness of the public about the multiple values of our common heritage and the continuous need for its protection. All 49 States parties to the European Cultural Convention actively take part in the initiative and the number of annual visitors is now estimated to be around 20 million at more than 30,000 participating monuments and sites. The EHDs have succeeded in stimulating civil society’s participation, the specific involvement of youth, voluntary work and cross-border cooperation, thereby promoting the core principles of intercultural dialogue, partnership and civic responsibility.

Like in the rest of Europe, in its European Heritage Days Lithuania is trying to draw attention to a certain area of our national heritage, to make us able to gain a deeper recognition of the long-term role and potential of heritage in the context of modern civilisation and culture. In particular, Heritage Days focus on youth thus hoping to inspire in them more aspirations and interest in the cultural history of their own and neighbouring European countries which have become as close as never before. As regards municipalities and other responsible or involved organisations, these events should become a stimulus to preserve and nurture cultural heritage of Lithuania more carefully and take a more innovative approach as regards its integration into information flows of European cultural heritage, as well as promote cultural tourism.

In Lithuania European heritage days began only at 1995 and lasts till now already for 12 years. The themes were: jewish heritage in Lithuania, wooden, technical heritage, parks and gardens, cultural

tourism and others. This year European heritage days will be – “Europe: common heritage. Cultural routes”.

With the support of the Council of Europe, the Photo experience from 1995 allows young people, in the framework of the European Heritage Days, to become familiar with the richness of their heritage, their history and their environment, from the past and from today. The international photo contest is a very good experience for young people. In Lithuania the campaign started at 1999.

XI. NAUDOTA MEDŽIAGA:

1. ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS:

- 1 pav. Sache I., Flag description, <http://www.allstates-flag.com/fotw/flags/eur-herd.htm>, (2007-02-12)
- 2 pav. iš Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos respublikos Kultūros ministerijos vidinės administracijos bylų
- 3 pav. iš Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos respublikos Kultūros ministerijos vidinės administracijos bylų
- 4 pav. iš Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos respublikos Kultūros ministerijos vidinės administracijos bylų
- 5 pav. Europos paveldo dienos 1998, <http://www.heritage.lt/epd/1998/EPD1998.htm>, (2007-01-22)
- 6 pav. Europos paveldo dienos 1999, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)
- 7 pav. Europos paveldo dienos 2000, <http://www.heritage.lt/epd/2000/epd2000.htm>, (2007-01-22)
- 8 pav. Europos paveldo dienos 2001, <http://www.heritage.lt/epd/2001/EPD2001.htm>, (2007-01-22)
- 9 pav. Europos paveldo dienos 2002, <http://www.heritage.lt/epd/2002/EPD2002.htm>, (2007-01-22)
- 10 pav. Europos paveldo dienos 2003, <http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003.htm>, (2007-01-22)
- 11 pav. Europos paveldo dienos 2004, <http://www.heritage.lt/epd/2004/EHD2004.htm>, (2007-01-22)
- 12 pav. Europos paveldo dienos 2005, <http://www.heritage.lt/epd/2005/EPD2005.htm>, (2007-01-22)
- 13 pav. Europos paveldo dienos 2006, <http://www.heritage.lt/epd/2006/EPD2006.htm>, (2007-01-22)

- 14 pav. Europos Tarybos remiamo tarptautinio moksleivių fotografijos konkurso "Kultūros paveldas fotografijoje" 2006 m. nacionalinio turo nugalėtojai, <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>, (2007-03-14)
- 15 pav. Europos Tarybos remiamo tarptautinio moksleivių fotografijos konkurso "Kultūros paveldas fotografijoje" 2006 m. nacionalinio turo nugalėtojai, <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>, (2007-03-14)
- 16 pav. Europos Tarybos remiamo tarptautinio moksleivių fotografijos konkurso "Kultūros paveldas fotografijoje" 2006 m. nacionalinio turo nugalėtojai, <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>, (2007-03-14)

2. LITERATŪROS SARAŠAS:

1. Glemža J., Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas, „Vilniaus dailės akademijos leidykla“, Vilnius, 2002
2. Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška, „Savastis“, Vilnius, 2003
3. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, „Etnomedijos spauda“, Vilnius, 1999
4. Medinė architektūra Lietuvoje, „Vaga“, Vilnius, 2002
5. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje, „Savastis“, Vilnius, 2005

3. ŠALTINIŲ SARAŠAS:

1. „Savaitgalio“ ir Eltos inf., Studentų spektaklis – bunkeryje, *Lietuvos rytas*, 2001 m. rugsėjo 28 d., p. 11
2. 2002 metų Europos paveldo dienų „Medinė architektūra Lietuvoje“/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/2002/programa.htm>, (2007-01-22)
3. 23rd Edition of European Heritage Days, http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=31843&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (2007-02-12)
4. Apie vertę ir vertybes, http://www.lrt.lt/europaplus/item_1030.php?strid=1030&id=3643, (2007-03-17)

5. Armonaitė L., Lietuva Europos paveldo žemėlapyje, *Lietuvos žinios*, 2006 m. rugsėjo 22 d., p. 9
6. Cultural routes and landscapes, a common heritage of Europe, http://www.culture-routes.lu/php/fo_index.php?lng=en, (2007-03-27)
7. Elta, Europos paveldo dienos skirtos parkams ir sodams, *Lietuvos aidas*, 1999 m. rugsėjo 10 d., Nr. 177, p. 12
8. Elta, Europos paveldo dienų renginys Kretingoje, *Lietuvos aidas*, 1999 m. rugsėjo 14 d., Nr. 179, p. 15
9. Elta, Per Europos paveldo dienas – po didikų rūmus, *Respublika*, 2006 m. rugsėjo 21 d., p. 4
10. EPD 2005 pristatymas, <http://www.heritage.lt/epd/2005/EPD2005.htm>, (2007-01-22)
11. ET, <http://www.socmin.lt/index.php?-140315802>, (2007-03-02)
12. Europa, bendras paveldas. Kultūros vertybės ir kultūrinis turizmas. EPD 2005 pristatymas, <http://www.heritage.lt/epd/2005/EPD2005.htm>, (2007-01-22)
13. Europa: bendras palikimas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)
14. Europa: bendras palikimas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/EPD1999.htm>, (2007-01-22)
15. Europa: bendras palikimas. Technikos paminklai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/2000/epd2000.htm>, (2007-01-22)
16. European Cultural Routes. The European Routes of Jewish Heritage, http://www.seecorridors.eu/?w_p=16&w_l=2&w_c=25, (2007-04-03)
17. European heritage days, <http://www.heritageopendays.org.uk/ehd.shtm>, (2007-02-24)
18. European heritage days, <http://www.doorsopendays.org.uk/ehd.htm>, (2007-02-12)
19. European Photo Competition For Diversity (Students), <http://www.photocompetitions.com/2007/european-photo-competition-for-diversity-students/>, (2007-04-18)
20. Europos paveldo dienos 2003 „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/2003/programa.htm>, (2007-01-22)
21. Europos paveldo dienos 2006. Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį/Programa, http://www.heritage.lt/epd/2006/programa_aps.htm, (2007-01-22)
22. Europos paveldo dienos Klaipėdoje. Renginių programa, *Vakarų ekspresas*, 2001 m. rugsėjo 21 d., p. 1

23. Europos sąjunga, http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_S%C4%85junga, (2007-01-24)
24. Europos Tarybos programos Europos paveldo dienos „Europa: bendras paveldas. Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“ 1999 09 10 – 19 renginiai, <http://www.heritage.lt/epd/1999/epd99prg.htm>, (2007-01-22)
25. Europos Tarybos programos Europos paveldo dienos „Gynybiniai įtvirtinimai Lietuvoje“ programa, http://www.heritage.lt/epd/2001/epd_programa.htm, (2007-01-22)
26. G. Š., Europos paveldo dienos, *Literatūra ir menas*, Nr. 36, 1995 m. rugsėjo 9 d., p. 15
27. Gintaras A., Šeštąjį kartą Lietuvoje rengiamos Europos paveldo dienos, *Klaipėda*, 2000 m. rugsėjo 7 d., p. 6
28. Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška, <http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003.htm>, (2007-01-22)
29. Istoriniai sodai ir parkai Lietuvoje, <http://www.heritage.lt/epd/1999/leidisps.htm>, (2007-05-02)
30. Išsaugokime praeitį, *Naujienos*, 2006 m. rugsėjo 21 d., p. 6
31. Jokūbaitis R., Europos paveldo dienos Lietuvoje, *Literatūra ir menas*, 2000 m. rugsėjo 15 d., p. 1
32. Jomantas A., Tenth international Heritage Photographic Experience 2005, Barcelona, 2005, p. 145
33. Jomantas A., *Eleventh international Heritage Photographic Experience 2006*, Barcelona, 2006, p. 147
34. Jomantas A., Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį. Pristatomi objektai apskrityse, <http://www.heritage.lt/epd/2006/EPD2006.htm>, (2007-01-22)
35. Jomantas A., Europos paveldo dienos 2004. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje/Pristatomi objektai apskrityse, <http://www.heritage.lt/epd/2004/EPD2004.htm>, (2007-01-22)
36. Jurgaitytė D., Prasidėjo tradicinės Europos paveldo dienos, *Vakarinė Palanga*, 1999 m. rugsėjo 11 d., Nr. 70, p. 7
37. Kėdainiuose – Europos paveldo dienos, *Rinkos aikštė*, 2006 m. rugsėjo 11 d., p. 1-2
38. Kultūra ir paveldas, <http://www.etib.lt/?s=apzvalga&lang=lt>, (2007-03-11)
39. Kultūros paveldo apsauga (Reglamentuojančių dokumentų rinkinys), Vilnius, 1998
40. Kultūros vertybių apsauga: piliečiai, visuomenė, valstybė/Programa, <http://www.heritage.lt/epd/1998/EPD1998.htm>, (2007-01-22)
41. KVAD Telšių teritorinis padalinys, Kviečia Europos paveldo dienos, *Penktadienio žemaitis*, Nr. 36, 2000 m. rugsėjo 8 d., p. 3

42. KVAD, Lietuvos apskrityse, *Respublika*, 1999 m. spalio 10 d., p. 7
43. Leidinys skirtas Europos paveldo dienoms'2002,
http://www.heritage.lt/epd/2002/EPD2002_leidinys.htm, (2007-05-02)
44. Leidinys, skirtas Europos paveldo dienoms'2003,
http://www.heritage.lt/epd/2003/EPD2003_leidinys.htm, (2007-05-02)
45. Leidykla „Savastis“, *http://www.savastis.kpc.lt/index.php?Lang=34&ItemId=27993*, (2007-05-02)
46. Leidykla „Savastis“, *http://www.savastis.kpc.lt/index.php?Lang=34&ItemId=28199*, (2007-05-02)
47. Lietuvoje prasideda Europos paveldo dienos,
http://www.heritage.lt/ziniasklaida/ps05/ps043.htm, (2007-05-08)
48. Lietuvoje prasidėjo Europos paveldo dienos, *Marijampolės miesto laikraštis*, 2005 m. rugsėjo 18 d., p. 4
49. Liutkus V., Kultūros keliai: Strasbūras – Lietuva,
http://216.239.59.104/search?q=cache:dkhn90RokYQJ:www.etib.lt/site_files/Lietuvos%2520narystei%25205/Liutkus.doc+Baroko+keli+Lietuvoje&hl=lt&ct=clnk&cd=2&gl=lt, (2007-05-02)
50. Lozoraitis J., Žydų kultūros paveldas – Lietuvai ir Europai, *Lietuvos žinios*, 2004 m. Rugsėjo 23 d., p. 16
51. Muziejuje – atvira pamoka, *Alio Jonava*, 2006 m. rugsėjo 27 d.
52. Osipova I., Europos paveldo dienos ir Žydų kultūros diena Joniškyje: Jonišio sinagogų komplekso Baltoji sinagoga tampa paveldo išsaugojimo ir pritaikymo kultūros renginiams pavyzdžiu, *Joniškis*, 2006 m. rugsėjo 1 d., p. 1
53. Paulauskaitė K., „Europos paveldo dienos 2006“. Renginiai Plungės rajone, *Plungės žinios*, 2006 m. rugsėjo 15 d., p. 4
54. Plastinina B., Paveldo dienos kviečia į Renavą, *Santarvė*, 2006 m. rugsėjo 23 d., p. 6
55. Razgus E., Europos paveldo dienos, *Mūsų žodis*, 2001 m. rugsėjo 28 d., Nr. 77, p. 1
56. Riklienė D., Po paskaitų – ekskursijos po piliakalnį ir dvarą, *Santaka*, 2006 m. rugsėjo 30 d., p. 5
57. Riklienė D., Europos paveldo dienos ir tarptautinė konferencija „Tolesnė ekologinio turizmo plėtra Šešupės euroregione“, *Valsčius*, 2006 m. spalio 3 d., p. 5

58. Siaurukas/Unikalus kultūros paveldas, nuotaikinga turistinė kelionė, VŠĮ „Aukštaitijos siaurasis geležinkelis“, Panevėžys, 2006
59. Suchodumcevas V., Paveldo dienos Molėtuose, *Molėtų žinios*, Nr. 74, 2001 m. rugsėjo 25 d., p. 1
60. Tarptautinis ekspertų seminaras "Žydų kultūros paveldo kelias Europoje" Europos paveldo dienų ir Europos Tarybos programos atidarymo proga Lietuvoje, http://www.heritage.lt/naujienos/2004/ts_zydu_kelias_europoje.htm, (2007-01-29)
61. Technikos paminklai Lietuvoje, http://www.heritage.lt/epd/2000/leid_tml.htm, (2007-05-02)
62. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje, http://www.heritage.lt/epd/2004/EPD2004_leidinys.htm, (2007-05-02)

XII. PRIEDAI:

PRIEDAS Nr. 1

APIE KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJOS:

Kultūros paveldo departamentas yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga, atskaitinga Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai.

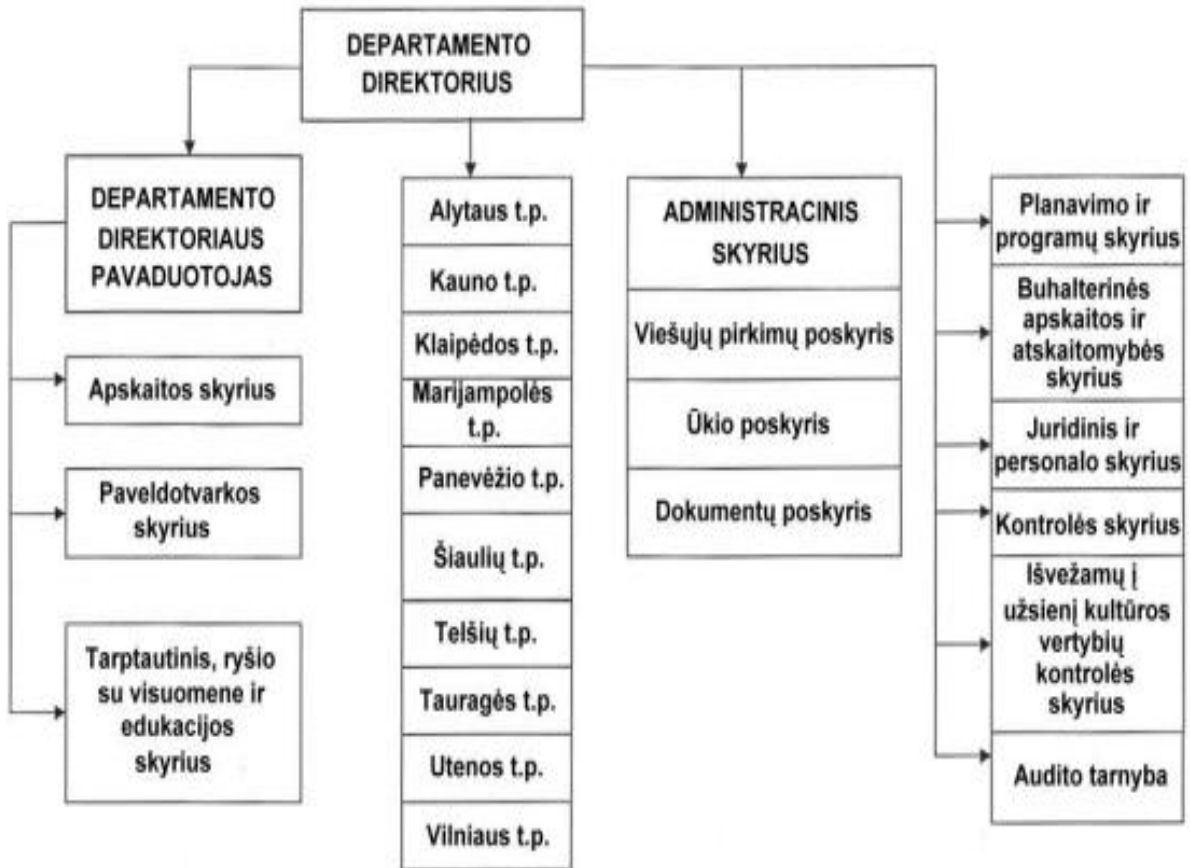
Kultūros paveldo departamentą sudaro 9 skyriai - Paveldotvarkos, Apskaitos, Kontrolės, Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos, Planavimo ir programų, Buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės, Juridinis ir personalo, Administracinis, Vidaus audito tarnyba - ir 10 teritorinių padalinių.

Kultūros paveldo departamentas atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų jam pavestas nekilnojamojo kultūros paveldo ir kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos funkcijas, atsako už jų vykdymą, taip pat prisideda prie nacionalinės politikos formavimo ir įgyvendinimo šioje srityje.

Kultūros paveldo departamentas rengia ir vykdo Paveldotvarkos, Kultūros paveldo apskaitos, Kultūros paveldo apsaugos valstybinio administravimo, Nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo, Kompensacijos kultūros paveldo objektų valdytojams, Specialiąją nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimo ir paslaugų bei Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programas.

Šiuo metu Kultūros paveldo departamentui vadovauja Albinas Kuncevičius. Jis - Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto, Archeologijos katedros docentas. A. Kuncevičius nuo 1995 m. iki 2003 m. buvo Valstybinės paminklosaugos komisijos narys ir Lietuvos archeologijos draugijos pirmininkas. 1975-1980 studijavo Vilniaus universitete ir įgijo istoriko specialybę, 1993 m. suteiktas humanitarinių mokslų istorijos krypties daktaro laipsnis, 1999 m. tapo humanitarinių mokslų docentu.

STRUKTŪRA:

EUROPOS TARYBOS REMIAMO TARPTAUTINIO
JAUNIMO FOTOGRAFIJOS KONKURSO
„KULTŪROS PAVELDAS FOTOGRAFIJOJE”
2006 METŲ NACIONALINIO TURO NUOSTATAI

I. Bendrosios nuostatos

1. Europos Tarybos remiamo tarptautinio jaunimo fotografijos konkurso „Kultūros paveldas fotografijoje“ (toliau – konkursas) nacionalinis turas organizuojamas vadovaujantis Europos Tarybos programa „Europos paveldo dienos“.
2. Konkurso organizatorius - Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos.
3. Konkurso tikslas – skatinti jaunimą domėtis kultūros vertybėmis, jas branginti ir puoselėti, o taip pat fotografijos meno pagalba populiarinti reikšmingas Lietuvos kultūros vertybes tiek šalyje, tiek užsienyje.

II. Konkurso temos

4. Konkurso temos yra šios:
 - 4.1. Medinė ir mūrinė architektūra;
 - 4.2. Kultūrinis kraštovaizdis, piliakalniai, istorinės kapinės, istoriniai parkai ir sodai;
 - 4.3. Pramoninis paveldas;
 - 4.4. Žmogus ir kultūros paveldas;
 - 4.5. Jaunimas ir kultūros paveldo apsauga;
 - 4.6. Kultūros paveldo restauravimas ir puoselėjimas;
 - 4.7. Kultūros paveldo apsaugos specialybės ir amatai.

III. KONKURSO PASKELBIMAS

5. Konkursas skelbiamas visuomenės informavimo priemonėse, švietimo, kultūros bei paveldosaugos organizacijų tinklalapiuose, mokyklose.

IV. KONKURSO SĄLYGOS IR DARBŲ PATEIKIMAS

6. Konkursui fotografijas gali teikti Lietuvos gyventojai nuo 12 iki 23 metų amžiaus.

7. Konkurso dalyviai pateikia ne daugiau kaip tris fotografijas, sukurtas 2005-2006 metais.

8. Fotografijos dedamos į voką. Voke turi būti lapas su duomenimis (autorius vardas, pavardė, amžius, gimimo data, mokyklos ir namų adresai, telefonai, mokytojo arba vadovo vardas, pavardė, telefonas, nufotografuotų kultūros vertybių pavadinimai, miestas, kaimas (jei yra galimybė - adresas), kuriame nufotografuotas objektas.

9. Fotografijos siunčiamos kietame aplankale arba tarp dviejų kartono lakštų.

10. Fotografijų pateikimo termino pabaiga yra 2006 m. balandžio 30 d. Vėliau fotografijos nepriimamos, įskaitomos tik tos, kurios gautos paštu su pašto žyma, kad fotografijos išsiųstos iki fotografijų pateikimo termino pabaigos.

11. Fotografijos pateikiamos juodai baltos arba spalvotos (padarytos rankiniu būdu), formatas ne mažesnis kaip 15x21 cm, arba juodai baltos arba spalvotos (padarytos mašininio būdu), formatas ne mažesnis kaip 15x21 cm.

12. Fotografijos pateikiamos Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos adresu Šnipiškių g. 3, LT-09309 Vilnius, su nuoroda – Fotografijos konkursui.

13. Fotografijos nepriimamos, jeigu:

13.1. jas pateikia neturintis teisės dalyvauti konkurse asmuo;

13.2. jos pateiktos pasibaigus fotografijų pateikimo terminui;

- 13.3. jos pateiktos nesilaikant 6, 7, 8, 9 punktų reikalavimų.
14. Fotografijos po konkurso negražinamos.
15. Konkurso metu informacija apie konkurso dalyvius neteikiama.
16. Konkurso dalyviai suteikia neatlygintinai konkurso organizatoriui teisę išleisti jų fotografijas Europos paveldo dienoms skirtuose leidiniuose, kataloguose arba leidiniuose, propaguojančiuose kultūros paveldo apsaugą ir platinamuose ne komerciniais tikslais.

V. KONKURSO DARBŲ SVARSTYMAS

17. Konkursui pateiktus darbus vertina komisija, sudaryta iš kultūros paveldo apsaugos specialistų bei Lietuvos fotomenininkų sąjungos narių ir Europos Tarybos ekspertų, konkurso metu viešinių Lietuvoje.
18. Komisijos sudėtį tvirtina Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktorius.
19. Konkurso komisija pateiktas fotografijas vertina 2006 m. gegužės 1-7 d.
20. Komisijos narys, artimais giminytės ryšiais susijęs su konkurso dalyviu, balsavime nedalyvauja.
21. Pateikti darbai vertinami pagal šiuos atrankos kriterijus: meniškumą, techniškumą, temos atskleidimą.

VI. KONKURSO REZULTATŲ PASKELBIMAS IR APDOVANOJIMAI

22. Konkurso rezultatai skelbiami Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos internetiniame puslapyje adresu:
<http://www.heritage.lt> per 15 dienų po įvykusio konkurso dienos.
23. Konkursą laimėjusio autoriaus fotografijos bus eksponuojamos parodoje Vilniuje Europos paveldo dieną metu 2006 m. rugsėjo 27 – spalio 8 dienomis ir išleistos Europos Tarybos leidžiamame kataloge, platinamame 50 valstybių, nemokant autorinio atlyginimo už šį fotografijų panaudojimą konkursą laimėjusiam autoriui.
24. Konkurso organizatorius turi teisę apdovanoti konkurso laimėtojus

knygomis, organizuoti jiems ekskursijas, susijusias su kultūros vertybių apžiūra.

25. Konkurso laimėjusio autoriaus fotografijos bus siunčiamos į tarptautinį turą Barselonoje (Ispanija). Konkurso nacionalinio turo organizatorius įsipareigoja pagaminti reikiamą kiekį fotografijų (priklausomai nuo dalyvaujančių šalių skaičiaus), o konkurso nugalėtojai įsipareigoja pateikti fotojuostelę, nurodant kadro numerį, arba pagaminti tiek kopijų, kiek šalių dalyvauja fotografijos konkurse.

26. Apdovanojimų įteikimas numatomas 2006 m. rugsėjo 27 – spalio 8 dienomis Vilniuje Europos paveldo dienų metu.

27. Konkurso nacionalinio turo nugalėtojai bus apdovanoti Europos Tarybos diplomu 2006 metų pabaigoje.

28. Konkurso tarptautinio turo nugalėtojų darbų paroda kasmet rengiama Europos Tarybos būstinėje Strasbūre.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

29. Konkurso organizatoriaus ir dalyvių ginčai sprendžiami Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

30. Dalyvavimas konkurse reiškia dalyvio sutikimą su visomis konkurso sąlygomis ir šiais nuostatais.

PRIEDAS Nr. 3

Pokalbis su Gediminu Rutkausku (2007 04 23)

Ką galite papasakoti apie pirmąsias trejas Europos paveldo dienas, kurias tada koordinavote?

Paveldosaugos situacija yra bloga labai. Yra baisu su sistema, žmonės leidžia sau žiūrėti pro pirštus į viską. Apie paveldo dienas reikia kalbėti ne apie tai, ką mes turim – parodyti vaikams ar žmonėms. O ko mums dar reikia pačioje sistemoje, ko trūksta

Bernardinai buvo iškiliausias daiktas, dar nebuvo rastos freskos, didžiulė siena su freskomis. Tada Bernardinai kėlėsi kaip dabar yra Pranciškonai. Planai oficialūs. 1996 atsidarė Prezidentūra, Universitetas, eini, matai – viskas gražu, blizga, bet nieko nesupranti. Stengtasi parodyti kas buvo išsaugota, kas buvo atrasta, buvę paslėpta, ką reikėtų išsaugoti. Buvo pasirinkti Bernardinai, nes ten buvo gyvas objektas ir dirbo toks Kanevičius, kuris buvo pasamdytas Bernardinų kunigų, nes suprato kas yra eksploatacija ir tvarkyba. Jis tapo raktiniu žmogumi, kuris galėjo atvirai kalbėti – kas tai yra ir kas vyksta. Niekas nesileido į analizes kaip reikėtų daryti, kas ten daryta ir prigadinta kaip pavyzdžiui, Kanto restauravimo įmonės Tarybiniais laikais. Bet tada visi taip darė, tai atrodė norma.

Pirmos EPD – Bernardinai, buvo Dailės akademijos chorelis, kuris kažką sugiedojo, žmonių buvo nedaug, buvo atidarymas, buvo mėgėjiška viskas, surinktos nuotraukos iš buvusių, kažkada darytų projektų, parodytos, tai viskas ir vyko viename tame objekte faktiškai.

Kodėl pasirinkote tokią temą?

Tema pasirinkta todėl. Kad tai buvo aktualu ir turėjome ką parodyti.

Kodėl EPD pradėtos rengti nuo 1995 – ujų, o ne nuo anksčiau?

1994 metais nebuvo niekas daryta, nes nei pinigų nei supratimo nei reikalo nebuvo, o 1995 reikėjo, nes ET daro, mes tapom jau nariais, šiaip taip pradėjome dirbti. Jokio entuziazmo nebuvo, niekam to nereikėjo. Tuo metu Glemža buvo KVAD direktorius.

Niekam to ir dabar nereikia; kaip kitur yra rengiami pristatymai, leidžiami lankstinukai, pas mus visko per mažai. EPD tada buvo pamatyti – o kaip mes šiandien tvarkomės su paveldu. Ne pamatyti patį paveldą – jo visur pilna – bet pamatyti, kaip yra tvarkomasi su juo iš vidaus. Paveldo dienos pirmosios buvo nukreiptos į pačius restauratorius. Kad patys restauratoriai atkustų, pasižiūrėtų, pakalbėtų, padiskutuotų.

O apie 1996-ųjų metų EPD?

Buvo eilė objektų – aš dabar nepamenu – Prezidentūra, Universitetas, kur kažkada kažkas buvo restauruota ir buvo sutarta, kad būtų galima įeiti. Ekskursijų buvo kelios.

Viskas vyko tik Vilniaus mastu?

Taip, tik Vilniaus. Buvo rašomi raštai į periferijas, bet be atoveiksmio. Kai Zuokas tapo Vilniaus meru, tai viskas pasikeitė. Varnaitė tuo labai pasinaudojo – pradėjo rodyti save savivaldos skyriai, institucijos.

Ankstesnėse dienose buvo tikslas susižadinti patiems, tiems, kurie dirbo su paveldu. Pasižiūrėti ką turim, kaip dirbam, palyginti su Vakaruose vykstančiom EPD. Bet ten tos dienos nėra skirtos restauratoriams, tam yra Paminklų dienos, kurios ką tik buvo, visi važiavo pašvęsti į Druskininkus. Grįžtant, EPD nukreiptos į pačius save, nes visi restauratoriai yra kažkiek architektai, visi susireikšminę. Bet reikia pažiūrėti ką galima kitaip daryti, ir galiausiai kas yra naikinama. Juk Onos bažnyčia buvo prigadinta. Dailės akademija – kiek ten buvo prinaikinta, ištisi kvadratiniai metrai iškapoti freskų diplominiams darbams. Ir bažnyčią ir koplyčią norėta parodyti – ką mes patys padarėm, kokie mes esam, ir turim susivokti, kokioj būsenoj šiandien esam ir kur turim eiti toliau. Tai buvo aidas į tuos žmones, kurie iš tikro rūpinasi paveldu. Ne tai, kad parodyti kiek mes čia turim daug to paveldo, nes tai dabar ir yra propaguojama, bet suvokti, kaip jis naikinamas, ir pagalvoti, o ką tu pats darai, kad jį išsaugotum, kiek pats įdedi į tai. Ir tada pamatai, kad viskas yra labai liūdna, kad viskas vyksta tik popieriuje, bet ne žygiais ir ne darbais.

O Jūs tada Departamente dirbot?

Taip, pareigos buvo vyriausiasis architektas, tada dar nebuvo atskiro skyriaus, susijusio su Tarptautiniais santykiais, aš darydavau tokius visokius techninius dalykus ir važinėdavau į Europos Tarybą į visus tuos posėdžius.

O kalbant apie 1997 – ujų metų Europos paveldo dienas, kokiuose dvaruose viskas vyko, nes buvo tema, susijusi su dvarais?

Aš tikrai dabar negaliu pasakyti, bet buvo toks Ričardas Stulpinas, su juo bendradarbiauta buvo, buvo išsiuntinėta į visas periferijas, kur nutarta, kad kažką iš dvarų galima parodyti. Ir tai buvo pirmi metai, kada buvo išeita į periferijas. Dalyvavo pavieniai savivaldos, paveldo skyriai.

Visus plakatus patys darėm, patys maketavom, ne taip, kaip dabar – nueini, užsakai. Buvo viskas iš Departamento lėšų. Turėjom kažkur 15 tūkstančių. Didžiulių atidarymų, kokie yra dabar, tada nebuvo, reikia pasakyt, kad kai darėm tuo metu, buvo toks pasidygėjimas pompastiniams renginiams, dar likęs nuo Tarybinių laikų. Tada nusprendėm viso to nedaryt, viską ramiai, dabar tai sugrįžta. Pasižiūrėti reikia ką turime, ką darome ir ką reikia padaryti. O ne girtis ir tuščiažodžiauti.

Pas mus EPD tuo ir skiriasi nuo užsienio, kad pas mus rodomas paviršius, ir ką mes darėm pirmaisiais metais, tai mums nieko nepavyko. Nes norint susipažinti su objektu, reikia apie jį sužinoti, reikia, kad kažkas papasakotų, o retas kuris architektas yra komunikabilus, jie visi užsidarę, kažką daro, pusiau slaptai ir dažniausiai tai gaunasi nekaip.

Aš esu pasakęs ir nuo to nukentėjęs, kad pas mus nėra politikos, ta prasme, paveldosaugos politikos, beje, čia buvo vienos iš Europos paveldo dienų šventės, vyko Žemutinės pilies požemiuose, dalyvavo Ozolas, dalyvavo visas Pilių tyrimo centras...

Tai čia pirmosios EPD?

Taip, tikrai, pirmosios EPD. Ir tada aš pasakiau, kad mes turime didžiulis tuos, ką mes čia darome, bet tai, kaip yra šiandien, kur mes einam, nėra politikos, nėra paveldosaugos. Yra ideologinė doktrina, iliuzionuojama institucijų, bet, paveldosaugos kaip proceso, kuris būtų socialus, nėra. Visi daro sau, niekas nežino apie tai, na iš laikraščių, perskaitai, kas gražu. O kas vertinga, o kaip, ar kaimynai žino, kas yra šalia, jų, ar kas nors nuvedė, ar paaiškino? Gal tada jie pradėtų patys gerbt, o ne eit ir daužyt. Viskas yra tik ideologija, kad ir tas Valdovų rūmų atstatymas – yra ideologinis fenomenas.

O renginių dalyvių skaičius? Ar jis kito?

Na, pirmais metais buvo tikrai nedaug, buvo keli visuomenėje žinomi veikėjai, kelių paveldo institucijų atstovai, o po to atidarymo, kai buvo skelbta, tai nebuvo tų žmonių daug, viskas vyko Bernardinuose ir Žemutinėj pily, tai Žemutinėj pily mes parodėm viską, kas ten buvo rasta, Urbonavičiaus archeologiniai radiniai taip pat, kokie rasti, schemos įvairios

parodytos, o Bernardinuose, tai visai keli žmonės. Dabar tai yra supratimas, yra poreikis, tada nieko nebuvo.

O antrais, trečiais metais, ar buvo daugiau žmonių, lankytojų pagausėjimas?

Buvo daugiau, buvo pranešimai spaudoje, dalyvavo daugiausia restauratoriai, Prezidentūra, Universitetas, dar kelios bažnyčios – objektai tokie, tai pavieniai restauratoriai ten laukė žmonių ir turėjo ten viską parodyti ir papasakoti. Buvo paskirstomos valandos, tai nebuvo ekskursijos, o objekto apžiūrėjimas, na, buvo tokių iki dešimties objektų, ir tų restauratorių vienetai, vienetai, kurie gali bendrauti su auditorija.

Ir su dvarais panašiai buvo?

Aš pats nevažiavau ir nemačiau nieko periferijoje, o Vilniuje... Nežinau, kodėl man niekas taip neįstrigo iš tų EPD. Na, buvo kažkokia moteris, kuri ten aktyviai organizavo iš apskrities. Važiuoju į Šalčininkų pusę, į Druskininkų. Bet buvo tų dvarų ir tų žmonių tikrai nemažai. Galima sakyti, kad buvo toks sujudimas. Nuo pat pirmų metų kai prasidėjo, tai buvo kylantis susidomėjimas, viskas kyla, negalima sakyti, kad iššalas.

Tos dienos yra, jei galima taip pasakyti, neatrastų, neatpažintų dalykų parodymas, ir parodyti reikia ne šiaip sau vertybę – va, gražu, unikali informacija – bet rodyti tai, ką atrado profesionalai, ir ką jie padarė, kas vyksta, ką mes sukūrėme saugant tai. Aš manau, kad tai yra labai svarbu, eilinį kartą yra parodoma ant lėkštutės sudėliota ką mes turime – taip, mes turime, bet kada galime susirasti medžiagą internete, aprašymus paskaityti. O dienų tikslas turėtų būti atskleisti kaip tai įgyvendinama, kaip ta vertybė saugoma, kaip ji išsiplėtė galbūt. Tas pats senamiestis – neišvengiamai vyksta statybos, jis plečiasi. Turi papasakoti ką tai davė, kur buvo pralaimėjimai, kur kažko neišsaugojom, nes viskas laike neišliks, tai liks brėžiniuose, o tu tik matysi tą namą. Nors jis turi visą tvarkymo istoriją su begale įdomių niuansų.

Ir paveldo dienose kai bandoma pūsti tokią tuščiaavidurę triūbą, kokie čia mes puikūs, vietoj to, kad leisti suvokti, kiek mes daug praradę ir kiek dar reikia tobulėti, kad bent dalį iš to kas prarasta atstatyti, atkurti teisingai, nesugadinant, tai va šito nėra. Pas mus nėra savikritikos, yra ideologinė plotmė. Ir tai blogai. Ir viena iš EPD misijų yra apie tai kalbėti. Žinoma, nesimušt į krūtinę ir nesakyt, kokie mes čia blogi, bet kalbėti apie tai. Sakyti, kad neturim medžiagų, tai lemia finansavimas. Mes turim tikrai unikalių dalykų ir čia nieko nepadarysi, reikia sugalvoti, ką galima prarasti, ką reikia paaukoti, kad kažką išsaugoti.

Tai pirmosiomis dienomis buvo svarbiausia save pasižadinti, nes šiandien visi jau nori užsidėti rožinius akinius ir sakyti, kad esam europiečiai, bet ne, mes dar gilūs kaimiečiai. Paveldo dienos ir galėtų tapti viena iš priemonių pasikalbėti apie visą sistemą sustabarėjusią paveldosaugos, ir kalbėti reiktų kuo dažniau. Į save pasižiūrėti šviesiai ir kritiškai – ko mes nemokam.

PATVIRTINTA
Kultūros paveldo departamento prie
Kultūros ministerijos direktoriaus
2006-02-21 įsakymu Nr. I-061

**KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTO PRIE KULTŪROS MINISTERIJOS
TARPTAUTINIO, RYŠIŲ SU VISUOMENE IR EDUKACIJOS SKYRIAUS
NUOSTATAI**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau - Departamentas) Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius yra struktūrinis Departamento padalinys.

2. Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, kultūros ministro įsakymais, Departamento direktoriaus įsakymais, kitais teisės aktais, Departamento nuostatais bei šiais nuostatais.

3. Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus valstybės tarnautojų kompetenciją, teises, pareigas ir atsakomybę nustato jų pareigybių aprašymai.

**II. TARPTAUTINIO, RYŠIŲ SU VISUOMENE IR EDUKACIJOS SKYRIAUS
UŽDAVINIAI IR FUNKCIJOS**

4. Svarbiausieji Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus uždaviniai yra:

4.1. vykdyti kultūros paveldo apsaugos nacionalinę politiką;

4.2. pristatyti Departamento veiklą visuomenei.

5. Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius, įgyvendindamas jam pavestus uždavinius:

5.1. koordinuoja Departamento tarptautinius ryšius kultūros paveldo apsaugos srityje;

5.2. Departamento vadovybės pavedimu pagal Departamento kompetenciją koordinuoja integracijos į ES veiklą;

5.3. rengia tarptautinių sutarčių kultūros paveldo apsaugos srityje projektus ir koordinuoja jų įgyvendinimą;

5.4. organizuoja ir koordinuoja paminklosaugos specialistų dalyvavimą tarptautiniuose renginiuose ir stažuotes užsienio valstybėse;

5.5. dalyvauja ir koordinuoja dalyvavimą tarptautinių kultūros paveldo apsaugos srities organizacijų veikloje;

5.6. atstovauja Departamentui tarptautiniuose renginiuose, projektuose ir programose;

5.7. organizuoja pavogtų ar neteisėtai iš Lietuvos Respublikos bei užsienio valstybių išvežtų kilnojamųjų kultūros vertybių paiešką ir grąžinimą;

5.8. organizuoja informacijos apie Lietuvos kultūros vertybes užsienyje kaupimą ir sisteminimą;

5.9. organizuoja leidinių apie Lietuvos kultūros vertybes užsienyje leidimą;

5.10. administruoja Departamento interneto svetainę bei vietinį Departamento kompiuterių tinklą;

5.11. informuoja visuomenę ir visuomenės informavimo priemones apie strateginius Departamento sprendimus, Departamento renginius, Departamento vykdomus projektus, jų eigą;

5.12. renka informaciją iš skyrių ir teritorinių padalinių apie kultūros paveldo apsaugos problemas, kultūros paveldo objektų būklę ir informuoja visuomenę ir visuomenės informavimo priemones apie kultūros paveldo apsaugą;

- 5.13. organizuoja edukacinių projektų rengimą arba juos rengia;
- 5.14. organizuoja informacijos apie kultūros paveldą sklaidimą, kultūros paveldo pažinimą;
- 5.15. pagal kompetenciją bendradarbiauja su Departamento struktūriniais padaliniais;
- 5.16. teikia siūlymus nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo, sklaidos ir atgaivinimo programai, dalyvauja ją rengiant, organizuoja bei kontroliuoja jos vykdymą;
- 5.17. koordinuoja Departamento skyrių, teritorinių padalinių tarptautinį bendradarbiavimą bei ryšius su žiniasklaida;
- 5.18. rengia ir teikia tiesioginiam vadovui skyriaus metinius veiklos planus bei pusmetines ir metines veiklos ataskaitas;
- 5.19. pagal kompetenciją atstovauja Departamentą teismuose;
- 5.20. atlieka kitas Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas, vykdo Lietuvos respublikos Vyriausybės, kultūros ministro bei Departamento direktoriaus ir jo pavaduotojo pavedimus.

III. TARPTAUTINIO, RYŠIŲ SU VISUOMENE IR EDUKACIJOS SKYRIAUS TEISĖS

- 6. Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius turi teisę:
 - 6.1. gauti informaciją iš Departamento struktūrinių padalinių;
 - 6.2. bendradarbiauti su ministerijų, Vyriausybės įstaigų, apskričių viršininkų administracijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų atstovais;
 - 6.3. teikti siūlymus dėl Departamento struktūrinių padalinių darbo gerinimo;
 - 6.4. turi kitas įstatymų bei kitų teisės aktų suteiktas teises.

IV. TARPTAUTINIO, RYŠIŲ SU VISUOMENE IR EDUKACIJOS SKYRIAUS DARBO ORGANIZAVIMAS

7. Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus nuostatus tvirtina Departamento direktorius.

8. Tarptautiniam, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriui vadovauja vedėjas, kurį Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708) nustatyta tvarka priima pareigoms ir atleidžia iš jų Departamento direktorius.

9. Tarptautinio, ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus vedėjas yra tiesiogiai pavaldus Departamento direktoriaus pavaduotojui.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10. Tarptautinis, ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius likviduojamas, reorganizuojamas ir pertvarkomas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Knygos:

- 1999 – aisiais metais pirmą kartą Europos paveldo dienų metu pasirodė specialus leidinys „Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“, skirtas EPD;
- 2000 metais pasirodė leidinys „Technikos paminklai Lietuvoje“, kurį išleido leidykla „Savastis“.
- 2001 metais „Savastis“ išleido knygą iš EPD serijos „Gynybiniai įtvirtinimai“.
- 2002 metais pasirodė leidinys „Medinė architektūra Lietuvoje“ iš Europos paveldo dienų serijos;
- 2003 metai – leidyklos „Savastis“ išleista nauja knyga, iliustruotas straipsnių rinkinys – „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“. Knygoje skaitytojams pristatoma istorinių miestų raida Lietuvoje;
- 2004 metai – pasirodo knyga iš EPD serijos apie žydų kultūros paveldą – „Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“.

Dokumentiniai filmai:

- 2002 metai - dokumentinio filmo, skirto Europos paveldo dienoms "Mediniai Lietuvos dvarai" premjera įvyko 2002 rugsėjo 20 dieną kino teatre "Lietuva". Filmą sukūrė "TV vakarai" LR Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento užsakymu. Filmą skirtas Europos paveldo dienoms;
- 2003 metai – kino teatre „Skalvija“ – Kultūros vertybių apsaugos departamento užsakymu sukurtas naujas dokumentinis filmas „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“, skirtas 2003 metų Europos paveldo dienoms, premjera. Filmo autoriai: žurnalistė Aušra Kalinauskienė ir operatorius Justinas Lingys;
- 2004 metai – dokumentinis filmas „Rūpestis. Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“, skirtas Europos paveldo dienoms. Režisierius S. Beržinis. Premjera 2004 m. rugsėjo 10 d. „Skalvijos“ kino teatre;
- 2005 – aisiais metais pasirodė dokumentinis filmas „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko“: scenarijaus autorė Aušra Kalinauskienė, operatorius ir režisierius

Justinas Lingys, montažo režisierius Anatolijus Tetiušinas, garso režisierius Ramojus Skersys, prodiuseris Algirdas Žvinakevičius. Filmą sukurtas kartu su Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos. Filmo premjera kino ekrane įvyko 2005 m. rugsėjo 21d. Vilniuje, „Lietuvos“ kino teatre.